

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΠΡΟΙΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ.

Συγκρινομένης τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ ἀνὴρ ἤρπαζε τὸ προσφιλὲς ἥμισυ του, πρὸς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἀγοράζει τὴν γυναῖκα του, ὑπάρχει μὲν ἡ διαφορὰ τῆς μεταβάσεως τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς περιόδου τῆς βίας εἰς τὴν τῆς συναλλαγῆς, ἐπικρατεῖ ὁμῶς ὁ αὐτὸς ὅρος, ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι κτῆμα τοῦ κυρίου αὐτῆς. Τί σημαίνει, ἀν ἀρπάζεται ἢ ἀγοράζεται, ἀφοῦ ἀντικείμενον εἶναι ἡ ἐλευθερία τῆς;

Ἡ πρωτογενὴς αὕτη ἐποψις, κοινὴ εἰς πάντα τὰ βάρβαρα ἔθνη μέχρι τῶν ἀρχαιοτέρων ἐτι Ἑλλήνων, οἵτινες κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους «τὸς γυναῖκας ἐωνοῦντο παρ' ἀλλήλων» (Πολιτ. 2, 5, 11), ἐτροποποιήθη διὰ τῆς οἰκονομικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν κοινωνιῶν. Ἀφ' ἑνὸς ἀπετελέσθη ἱκανὴ ἐν τῇ πολιτείᾳ δύναμις πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ἀσθενεστέρων ἀπέναντι τῶν ἰσχυροτέρων. Ἀφ' ἑτέρου τὰ θήλεα ἄτομα τῶν οἰκογενειῶν ὑπερέβησαν μὲν τὰ ὄρια τῆς ἀνάγκης τῆς πωλήσεως των, κατὰ διαφόρους δὲ χρόνους καὶ τόπους ἀνέβησαν ἐπὶ τοσοῦτον τὴν κλίμακα τῆς συναλλαγῆς, ὥστε βλέπομεν ὅτι ἀπὸ ἀντικειμένου πωλήσεως μεταβάλλονται εἰς δύναμιν ἀγοραστικὴν, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἔρχεται καὶ ἡ σειρὰ τῶν ἀνδρῶν ἵνα διαβῶσιν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς πωλήσεως.

Ἡ τρίτη αὕτη περίοδος ἄρχεται ἀπὸ τῶν Ὀμηρικῶν ἐτι χρόνων, καθ' οὓς ὁ Ἀγαμέμνων ὑπέσχετο εἰς τὸν Ἀχιλλεῖα μίαν ἐκ τῶν τριῶν θυγατέρων του μετὰ προικὸς οὐχὶ τυχούσης (Ἰλ. I, 147),

«... Ἐγὼ δ' ἐπιμείλια δώσω
Πολλὰ μάλ' ὅσα' οὐπω τις ἐγὼ ἐπέδωκε θυγατρὶ,
Ἐπτά δὲ οἱ δώσω εὖ ναιόμενα πτολίεθρα.»

Χαρακτηρίζεται δὲ ἰδιαιτέρως ἐκ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον θερμότερας βαθμηδὸν λατρείας πρὸς τὴν προίκα. Πρὸ τῶν προσόντων τῆς κόρης ἐρευνᾶται τὸ βαλάντιον τοῦ πατρός. Ὁμοιάζουσι δὲ οἱ μνηστῆρες τοὺς κερδοσκόπους ἐκείνους, οἵτινες ἀποστρεφόμενοι τὸν ἰδρωτὰ τοῦ προσώπου των, προτιμῶσι νὰ ζῶσι σπογγίζοντες τὸν ἀλλότριον. Κύριος σκοπὸς εἶναι ἡ ἀπὸνος ὕλική εὐδαιμονία, πρόχειρος δὲ δικαιολόγησις αἱ ὁσημέραι προδιβαζόμεναι ἀνάγκαι τῆς κοινωνικῆς τῶν οἰκογενειῶν συντηρήσεως. Ἐπὶ τέλους ἡ βιωτικὴ δὲν βραδύνει νὰ ἀποκαλύψῃ, ὅτι ἐγκυριαστικῶς καταλείπεται καὶ τις κυριώτατος ὑπολογισμὸς. Αἱ μεγάλαι προίκαι δὲν ἀναπληροῦσι τὸν προσωπικὸν τῆς γυναικὸς χαρακτήρα· καθὼς δὲ ἔλεγεν ὁ ποιητής:

Ὁδὸς μακάριος ἐν ἀγορᾷ νομίζεται
Ἐπὶ δ' ἀνοίξῃ τὰς θύρας, τρισάθλιος,
Γυνὴ κρατεῖ πάντων, ἐπιτάττει, μάχεται.

Δὲν μεταβάλλονται λοιπὸν ἀκινδύνως οἱ ὄροι τῆς φυσικῆς ἐννοίας τῆς προίκας. Ἐὰν κατὰ τὴν λογικὴν ὑπόστασιν τις, ἢ προῖξ εἶναι ἐπικουρία τῆς γυναικὸς πρὸς τὰ τοῦ γάμου βάρη, ἅμα παραδοθῆ εἰς τὰς χεῖρας τῆς κερδοσκοπίας μεταβάλλεται εἰς εἶδος τι βιομηχανίας, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ὀνομασθῆ π ρ ο ι κ ο β ι ο μ η χ α ν ι α καὶ χρησιμεύει ἢ εἰς τὸν ἄνδρα πρὸς ἐκμετάλλευσιν γυναικὸς ἢ εἰς ταύτην πρὸς συναρπαγὴν τοῦ ἀνδρός. Οἱ τερατωδέστεροι γάμοι εἰς τοιαύτην τινα ἀρχὴν ὀφείλονται. Δὲν ὑπάρχει ἀτυχεστάτη περὶ τὸν φυσικὸν ὀργανισμὸν γυνῆ, παρῆλιξ ἢ δυοειδής, τὴν ὁποίαν ἢ περιουσία της νὰ μὴ ρίπτῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὠραιότερου καὶ ἀκμαιότερου νέου.

Ὅστε ἡ προικοβιομηχανία ἐνεργεῖ κατὰ δύο ἀντιθέτους διευθύνσεις. Διότι τί σημαίνει διὰ τὴν κοινωνικὴν ἐποψίν ἐὰν ἢ ἀπὸ τῶν μεγάλων προικῶν ὀρμὴ κινεῖται ὑπὸ τοῦ συμφέροντος τοῦ ἀνδρός ἢ τοῦ συμφέροντος τῆς γυναικὸς.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ὑποκείμενον εἶναι ὁ γάμος, ζημία δὲ ἢ στρέβλωσις τῆς ἐν αὐτῷ κατ' ἐξοχὴν ἀνθρωπικῆς ἐννοίας· ἐπειδὴ ὁ γάμος δὲν εἶναι ἑνωσις περιουσιῶν μετὰ προσώπων, ἀλλὰ συνταύτησις ὑπάρξεων.

Τοιοιουτρόπως παρίσταται τὸ ἐξῆς ζήτημα πρὸς ἐρευναν. Εἰς ποίας κοινωνικὰς ἐποχὰς ἢ προικοβιομηχανία ἔχει τὴν μεγαλειτέραν δραστηριότητα καὶ εἰς ποίας τὴν μικροτέραν. Ὅτι αἱ εὐρωστώτεραι καὶ νεανικώτεραι τῶν ἐθνῶν ἡλικία· θύουσιν ὀλιγώτερον εἰς τὸ ἐργαστήριον αὐτῆς, ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ποσότητος τῆς ἐν αὐτῷ ὑπαρχούσης διασφορᾶς. Ἀπαιτεῖται ἐκλυσίς τις ἠθῶν ἵνα ὁ γάμος ἐκληφθῆ ὡς ἐμπορικὴ ὑπόθεσις.

Ἀλλὰ τὸ ἀνὰ χεῖρας ζήτημα περιβάλλεται μείζονα σημασίαν ἐκ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ μεταχειρισθῆ ἢ κοινωνία ὅπως παρεμποδίσῃ τὸν χειμαρρὸν τῆς προικοβιομηχανίας. Αἱ καταστροφαὶ τοῦ δὲν πρέπει νὰ ἀποβῶσιν ἀπαρατήρητοι. Ἐν πρώτοις ἡ ἐποψὶς τοῦ πληθυσμοῦ ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρεται. Εἶναι δὲ εὐκολώτατον νὰ ἀποδείξῃ τις τὴν σημασίαν τῶν ἐνώπιον τοῦ φάσματος τῆς προικοβιομηχανίας ἀπεχόντων τοῦ γάμου. Ἡ μείζων ἐκπτόησις παρατηρεῖται ἐν τῇ μέσῃ τάξει. Ἐπειδὴ αἱ ὀρέξεις αὐτῆς δὲν ἀκολουθοῦσι τὴν μετριότητα τῆς ἀποστολῆς της, δύναται τις προχείρως ἐκ τῶν προσωπικῶν γνωριμιῶν αὐτοῦ νὰ ἀριθμῆσῃ σπουδαίαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον ποσότητα ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἐν ἀγαμίᾳ ἢ διότι εὐρίσκουσιν οἱ πρῶτοι μικρὰς προίκας ἢ διότι δὲν ἔχουσι αἱ δεύτεραι μεγάλας προίκας. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἐκ τῆς ἀφορμῆς ταύτης παρεμποδίζονται χίλια οἰκογένεια κατ' ἔτος, ἰδοὺ ἐν διαστήματι δέκα ἐτῶν ἀπώλεια κατὰ μέσον ὄρον 5 χιλ. ψυχῶν, αἵτινες βεβαίως θὰ ἤρχοντο εἰς τὸν κόσμον.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐποψὶς τῆς περιουσίας δὲν ἔχει μικροτέραν σημασίαν. Ἡ τοιαύτη διὰ τῆς προικοβιομηχανίας μετάθεσις τῶν περιουσιῶν, ἀπολήγει κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν καταναλωτικὴν σφαῖραν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ὅ,τι ἄνευ

προσωπικοῦ ἰδρωτὸς ἀποκτᾶται καὶ εὐκόλως ὀλιγωρεῖται. Ἐὰν αἱ κλῆρονομίαι τῶν πατέρων συντρίβωνται ὑπὸ τὸν αἰώνιον τοῦτον νόμον τῆς ἀνθρωπότητος, τί νὰ εἴπη τις περὶ τῶν πενθερικῶν περιουσιῶν; Ἐπειτα ἡ διατάραξις τῆς ἠθικῆς ἀρμονίας δὲν εἶναι ἐκ τῶν μικροτέρων ἀποτελεσμάτων. Ἴνα ἐννοήσῃ τις τὸ κοινωνικὸν παράπτωμα ἃς φαντασθῆ ὅτι ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ αἰθούσῃ ἡ τύχη συνανατᾶ τοὺς προικοβιομηχάνους δεδομένης τάξεως. Ἀφ' ἐνὸς ἴστανται οἱ ἐπιτυχόντες εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ ἀποτυγχόντες. Ὅστις δὲν ἔχει ὄρεξιν νὰ γελάσῃ ἢ νὰ πονέσῃ, πρέπει νὰ φύγῃ τὸ ταχύτερον διὰ τοῦ μέσου.

Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ κοινωνικὸν ρεῦμα λαμβάνει τοιαύτην τινα διεύθυνσιν, δὲν θὰ βραδύνη νὰ αἰσθανθῆ τὴν ἐξ αὐτῆς δόνησιν ὀλόκληρον βαθμηδὸν τὸ ἐθνικὸν σῶμα. Τὸ πρῶτον σημεῖον τῶν καιρῶν εἶναι τότε ἡ ἐγκατάλειψις τῆς ἀληθοῦς λατρείας πρὸς τὴν θεότητα τοῦ Ἐρωτος, διότι παραπέμπεται οὗτος ἢ εἰς τὰ καταγώγια τῆς ἀγοραίας Ἀφροδίτης, ἢ εἰς τὰς λογιστικὰς χεῖρας τοῦ Κερδώου Ἑρμοῦ. Ἡ ἀπολαυστικὴ ἀναβιβάζεται τότε εἰς τὸν ὑψηλότερον τοῦ ἐγωῦσμοῦ ὀρίζοντα καὶ ἡ κοινωνικὴ διαφθορὰ τρέχει πρὸς τὴν ἐπικινδυνωδέστεραν κατωφέρειαν, ἣτις πάντοτε εἶναι πρὸς τὸ μέρος τῶν ἡλῶν, ὅθεν δῆποτε καὶ ἂν κρημνίζωνται ταῦτα.

Κυριώτατον ἀντιζύγιον κατὰ τῆς προικοβιομηχανικῆς τάσεως τῆς κοινωνίας, πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ὠραίου φύλου. Ἄμα ὡς τοῦτο ἐννοήσῃ πρακτικῶς, ὅτι ἡ εὐτυχία του δὲν εἶναι ἐμπόρευμα, εὐθὺς ἐτέθη ὁ πρῶτος φραγμὸς. Ἀπαιτεῖται ὁμοίως καὶ δεύτερον. Ἀπαιτεῖται νὰ μεταβληθῆ ἡ προικοφόρος γυνὴ εἰς ἐργατικὴν γυναῖκα. Πόσον εἶναι ἐξευτελιστικὸν νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸν συζυγικὸν οἶκον ἡ γυνὴ κομίζουσα βαρὺν μὲν τὸν βῶλον τοῦ χρυσοῦ τῆς, κενὸν δὲ τὸν σάκκον τῶν ἐργατικῶν τῆς ἐφοδίων!

Συγχερόνως πρέπει ν' ἀναθεωρηθῆ ἡ ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ νομικὴ θέσις τῆς γυναικός. Ἡ ἰδέα τῆς ἀτελείας τῆς ὑπε-

ρηκοντίσθη ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν ἑαυτῆς συμφερόντων. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς προικὸς, ἀρκεῖ νὰ παραδοθῆ αὕτη εἰς χεῖρας τοῦ ἀνδρὸς καὶ εὐθὺς παρίσταται τὸ παραδοξώτατον νομοθετικὸν πλάσμα, καθ' ὃ οὗτος γίνεταί κύριος τῆς προικὸς, ἐπιφυλαττομένου κατόπιν νὰ παύσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι τοιοῦτος. Πικρὰ εἰρωνεία! τὴν ὁποίαν ὁ νομοθέτης ὀδηγεῖ μέχρι τῶν πυλῶν τοῦ Ἄδου. Διότι ζῶσα μὲν ἡ γυνὴ δὲν εἶναι κυρία, ἀποθνήσκουσα δὲ καθίσταται ἰδιοκτῆτης εἰς τὸ πρόσωπον τῶν τέκνων τῆς. Βεβαίως ἐκ τοῦ νομικοῦ μέρους τῆς προικὸς περιμένεται σπουδαιοτάτη καὶ πρακτικωτάτη μεταβολή, ἣτις, περιορίζουσα τὴν διαχειριστικὴν δύναμιν τοῦ ἀνδρὸς, θὰ φέρῃ οὐχὶ μικρὸν τραῦμα κατὰ τῆς προικοβιομηχανικῆς καταχρήσεως.

Μεταξὺ τῶν λοιπῶν κατ' αὐτὴν μέσων πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ σημειωθῆ ἡ φορολογικὴ τῆς ἐπικρατείας ἐνέργεια. Διότι βεβαίως αἱ μεγάλαι προίκες ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ ἐπομένως εἶναι ἀπέναντι τῶν μικρῶν κατὰ προτίμησιν φορολογήσιμοι. Καθ' ὅσον λοιπὸν, ἐν κλίμακί τινι ἀναλόγῳ, ἀναβιβάζεται ἡ ἀξία τῆς προικὸς κατὰ τοσοῦτον καὶ μείζων ἢ ἐξ αὐτῆς πρὸς τὸν δημόσιον θησαυρὸν συνεισφορά. Ἡ ἀναλογικὴ ἐπὶ τῶν κοινωνικῶν βαρῶν ἰσότης ἐξηγεῖ ἀποχρώντως τὴν ἐννοίαν τῆς φορολογίας ταύτης μέχρι τῶν λογικῶν ὀρίων, πέραν τῶν ὁποίων δὲν πρέπει νὰ καταπνίγηται ἢ, πρὸς σχηματισμὸν μεγάλων διὰ τὰ τέκνα περιουσιῶν, φυσικὴ τῶν ἀνθρώπων τάσις.

Τοιοιουτρόπως ἡ μοιραία κοινωνικὴ περὶ τὴν διανομὴν τοῦ πλοῦτου ἀνισότης δὲν εἶναι ὑπεράνω παντὸς μέτρου ἀπόλυτος, καὶ διὰ τῆς φορολογίας τῶν μεγάλων προικῶν ἀνορθοῦνται αἱ μικραὶ οὐχὶ ἀπὸ ταμειευτικοῦ πνεύματος, ὀδηγοῦντος πρὸς τὴν δήμευσιν, ἀλλ' ἀπὸ λελογισμένης τινὸς ἀρμονίας μεταξὺ τῆς ἐκτεθείσης φορολογικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς περαιτέρω ἀναπτύξεως τῶν γαμικῶν ἐνώσεων, τὰς ὁποίας παγόνουσιν αἱ ὄρμαι τῆς ἀγαλινώτου προικοβιομηχανίας καὶ οἱ ἐπὶ τῶν πλαστῶν ἀναγκῶν αὐτῆς ὑπολογισμοί.

ΕΛΛΗΝΟ-ΑΓΓΛΙΚΟΝ ΕΜΠΟΡΙΟΝ.

Ἔχω ὑπ' ὄψιν τὸ Statistical Abstract for the United Kingdom (Ἰουνίου 1875), ἐκ τοῦ ὁποίου δύναται τις νὰ μελετήσῃ ὑπο Ἀγγλικὴν ἔποψιν τὴν κίνησιν τοῦ ἐμπορίου μεταξὺ τοῦ Ἀγγλικοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ τοῦ 1860 — 1874, καὶ τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν κατέχει ὁ τελευταῖος ἐν τῇ μεγάλῃ τῆς διεθνούς συναλλαγῆς παλαίστρᾳ. Τὴν βᾶσιν τῶν παρατηρήσεων ἀποτελεῖ ἡ Ἀγγλία. Ἄς ἴδωμεν τὰς πρὸς αὐτὴν σχέσεις τῶν λοιπῶν τῆς Εὐρώπης καὶ περὶ τὴν Μεσόγειον ἐπικρατειῶν κατὰ τὸ 1874 :

Εἰσαγωγὴ εἰς Ἀγγλίαν.

1. Ἐκ Γαλλίας 46 518 574 λίρ. στ.	9. Ἐκ Τουρκίας 5 842 846 λίρ. στ.
2. » Ρωσίας 20 933 391 » »	10. » Πορτογαλ. 4 265 032 » »
3. » Γερμανίας 19 917 195 » »	11. » Δανιμαρκ. 3 890 492 » »
4. » Βελγίου 15 048 865 » »	12. » Ἰταλίας 3 634 360 » »
5. » Ὀλλανδίας 14 464 138 » »	13. » Ἑλλάδος 4 536 805 » »
5. » Σουηδ. καὶ Νορβηγίας 11 393 547 » »	14. » Αὐστρίας 799 544 » »
7. » Αἰγύπτου 10 514 798 » »	15. » Μαρόκου 699 463 » »
8. » Ἰσπανίας 8 644 639 » »	16. » Ρωμουνίας 611 745 » »
	17. » Ἀλγερίου 517 144 » »

Ἐξαγωγὴ ἀπὸ Ἀγγλίας

1. εἰς Γερμανίαν 35 427 647 λίρ. στ.	9. εἰς Ἰσπανίαν 5 030 174 λίρ. στ.
2. » Γαλλίαν 29 389 241 » »	10. » Αἰγύπτου 3 674 259 » »
3. » Ὀλλανδίαν 21 289 635 » »	11. » Πορτογαλ. 3 128 332 » »
4. » Βέλγιον 12 653 342 » »	12. » Δανιμαρκίαν 2 873 898 » »
5. » Ρωσίαν 11 895 287 » »	13. » Αὐστρίαν 1 435 872 » »
6. » Ἰταλίαν 7 763 644 » »	14. » Ρωμουνίαν 1 365 228 » »
7. » Τουρκίαν 7 496 506 » »	15. » Ἑλλάδα 1 173 477 » »
8. » Σουηδῶν καὶ Νορβηγίαν 7 037 322 » »	16. » Μαρόκον 513 368 » »
	17. » Ἀλγερίον 48 482 » »

Ἐὰν συγκρίνωμεν τὰ πορίσματα τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν πρὸς ἀλλήλα, παρατηροῦμεν ὅτι ἐπὶ τῆς μεγάλῃς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ὁδοῦ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου κατὰ μὲν τὴν εἰσαγωγὴν κατέχει ἡ Ἑλλάς τὴν 13^{ην} θέσιν, κατὰ δὲ τὴν ἐξαγωγὴν ὑποχωρεῖ εἰς τὴν 45^{ην}. Τὸ σύμπτωμα τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀπαρατήρητον. Τίνος ἔνεκεν κατὰ

τὸ 1874 εἰσῆγαγεν ἡ Ἑλλάς πλείονα προϊόντα εἰς Ἀγγλίαν τῶν ὅσων ἐκεῖθεν ἐπρομηθεύθη; Ἡ ἀναλογία εἶναι 1536 805: 1 173 477. Ἐὰν ἡ Ἑλλάς δὲν ἐχρεώσται ἢ δὲν ἐπίστωσε τὴν διαφορὰν (363 628 λίρ. στ.), ἰδοὺ ὅτι, ἰκανοποιήσασα τὰς ἐξ Ἀγγλίας ἀνάγκας τῆς, ἐπορίσθη διαθέσιμον δύναμιν πλεον τῶν 10 ἑκατομυρίων δραχμῶν ἐκ τοῦ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἐμπορίου τῆς. Ἴνα εὐρωμεν κατὰ πόσον ἡ οἰκονομικὴ αὐτῆς δύναμις εἶναι καθαρὸν κέρδος, πρέπει νὰ ὑπολογισθῶσι τὰ ἐξ ὧν παρήχθη αὐτῆς προίοντα καὶ αἱ παντοειδεῖς ἐπ' αὐτῶν δαπάναι μέχρι τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ πωλήσεως. Εἰς πᾶσαν ὁμως περίπτωσιν εἶναι ἀντίτιμον ἐθνικῆς ἐργασίας, τῆς ὁποίας κυριώτατον μέρος ἀποτελεῖ πάντως ἡ πεφυτευμένη γεωργία, ὡς ἀποδεικνύει ἡ σπουδαιότης τῆς εἰς Ἀγγλίαν εἰσαγωγῆς σταφίδων (1 290 574 λίρ. στ. τῷ 1874), ἐν τῇ προμηθειᾷ τῶν ὁποίων, ὡς γνωστὸν, ἡ Ἑλλάς κατέχει θέσιν διαπρέπουσαν.

Ἡ ἀνά χεῖρας μελέτη εἶναι πολὺ γόνιμος ὡς ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς ἐπόψεως, ἥτις ἔχει τι, ἐπὶ τοιούτων θεμάτων, ἀκριβῶς διὰ τοὺς ἄλλους λαοὺς πατριαρχικόν. Ἐν τούτοις ἀνεξαρτήτως τῶν προηγουμένων διεθνῶν ἀναλογιῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης πολλὰ δύναται νὰ διδαχθῇ ὑπὸ τῆς πρὸς ἕκαστον ἔθνος γλώσσης τῶν ἀριθμῶν, πρέπει ἰδιαιτέρως διὰ τὴν Ἑλλάδα νὰ συνδυάσωμεν τὰ πορίσματα τῆς τελευταίας δεκαετίας (1865—1874), καθ' ὅσον ταῦτα συνδέονται πρὸς τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐμπορικὴν ἀνάπτυξιν.

Ἔτη	Εἰσαγ. ἐξ Ἑλλάδ. εἰς Ἀγγλ.	Ἐξαγ. ἀπὸ Ἀγγλ. εἰς Ἑλλάδ.
1865	1 074 645 λίρ. στ.	1 126 959 λίρ. στ.
1866	879 598 » »	941 339 » »
1867	1 246 683 » »	1 021 841 » »
1868	1 447 584 » »	1 071 062 » »
1869	1 526 069 » »	1 078 909 » »
1870	1 279 325 » »	1 033 693 » »
1871	2 030 970 » »	880 504 » »
1872	1 998 153 » »	1 044 657 » »
1873	1 736 643 » »	1 107 700 » »
1874	1 536 805 » »	1 473 477 » »
ὅλον	14 453 482	10 479 841

Ἡ ἀντιπαραβολὴ αὐτὴ τῆς εἰσαγωγῆς πρὸς τὴν ἐξαγωγὴν ἀπολήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀπὸ τοῦ 1860—74 ἠγόρασεν ἡ Ἑλλάς ἐκ τῆς Ἀγγλίας 10 479 841 λιβ. στ. πραγματείας, ἐνῶ ἐπώλησε πρὸς αὐτὴν 14 453 472 λιβ. στ. ἀντιστοίχους. Ἡ ἐμποροκρατικὴ σχολὴ θὰ ἔλεγε, ἰδοὺ σπουδαιότατον 4 ἑκατομ. λιβ. στ. κέρδος καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἀναλογιζομένου τούτου εἰς δραχμάς, δὲν εἶναι μικροῦ διαφέροντος ποσότης κατὰ μέσον ὄρον 12 1/2 ἑκατομ. δραχμῶν κατ' ἔτος. Ἐν τούτοις ἐπὶ τῶν συλλήβδων ἐθνικῶν ὑπολογισμῶν ἡ ἐμποροκρατικὴ αὐτὴ ἀγαλλίασις ταχέως διαφεύγει ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῆς καθολικῆς τῶν ἐθνῶν συναλλαγῆς, μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ὁποίας ὑπάρχει κατ' ἀνάγκην εἶδος τι ἀλληλεγγύης. Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀδιάφορος ἡ ἀπέναντι τῆς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν εἰσαγωγῆς καθυστέρησις τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἐξαγωγῆς. Ἡ εἰσαγωγὴ καὶ ἐξαγωγὴ εἶναι δύο πόδες ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ σώματος, τῆς διεθνoῦς συναλλαγῆς. Τὸ ἰδανικὸν τῆς καθολικῆς εἰς τὰς κινήσεις αὐτοῦ ἀρμονίας εἶναι προφανές. Δὲν πρέπει ὁ εἰς ποὺς νὰ ἴσταται ἐνῶ ὁ ἕτερος προχωρεῖ. Καὶ θεωρῶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἀξίας προσοχῆς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἐν λόγῳ δεκαετίας, ἅμα αὐτὴ διαιρεθῆ εἰς δύο κεφαλαιώδη ἐκ 5 ἐτῶν τμήματα:

1865—69	Ἐξαγωγὴ	5 210 110	λιβ. στ.	Εἰσαγωγὴ	5 871 576	λιβ. στ.
1860—74	»	5 239 731	»	»	8 581 896	»

Ἐνῶ ἡ ἡμετέρα πρὸς τὴν Ἀγγλίαν εἰσαγωγὴ εἶναι οὐσιωδῶς προοδευτικὴ (5: 8), ἡ πρὸς Ἑλλάδα Ἀγγλικὴ ἐξαγωγὴ εἶναι καταπληκτικῶς στάσιμος (5: 5). Πῶς! ἡ Ἑλλάς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀπλῶς ὡς ἀποθήκη τοῦ Φαραῶ, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπ' ἀργυρίῳ ἢ χρυσῷ τὰ τέχνα τῆς Ἀλβιδόνης προμηθεύονται, ἢ ἔπρεπε μᾶλλον νὰ εἶναι εὐρωστος ἀγορὰ εἰς ἔλξιν τῶν ἐξόχως βιομηχανικῶν προϊόντων τῆς Βρετανικῆς Ἀτλαντίδος;

Ἐάν ἀντὶ σιδήρου καὶ ἀνθρακος, ἀντὶ τελειοποιημένων μηχανῶν καὶ ἐργαλείων, τὰ ὅποια ἠδύνατο ὁ τόπος νὰ προμηθεύηται ἐξ Ἀγγλίας, ἢ σειρὴν τῆς καταναλωσεως

καὶ τῆς πολυτελείας μεταστρέφῃ τὸ κέρδος αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐτέρας τῆς ματαιότητος ἀγορᾶς, οὐδεὶς δύναται νὰ ἐπικροτήσῃ διὰ τοῦτο. Ἡ φρόνησις τῶν ἐθνῶν δὲν εἶναι διάφορος τῆς φρονήσεως τῶν ἀτόμων. Τί σημαίνει ἂν κληρονομῆ τις πολλὰ ἐκ τῆς φιλοστοργίας τῶν γονέων, (ἄτομον) ἢ ἐκ τῆς γενναιότητος τῆς φύσεως (ἔθνος), εἰάν τὸ ρίπτῃ εἰς πῖθον, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν στόμιον εἶναι πλατὺ, ὁ δὲ πυθμὴν ἐλλείπει! Καὶ δὲν δύναται μὲν τις νὰ ὑποθῆσῃ τοῦτο ἀπολύτως διὰ τὴν ἡμετέραν φυλὴν, ἣτις βεβαίως δὲν ἔπλασε δι' ἑαυτὴν τὸν μῦθον τῶν Δαναίδων. Δὲν πρέπει ὁμως καὶ νὰ παριδῶμεν ὅτι σοβαρότατον καταναλωτικὸν ρεῦμα ἤρχισε κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον νὰ ἀπειλῇ τὰ βιομηχανικὰ τῆς χώρας ἀποταμιεύματα.

Ἐνῶ δὲ ἡ προπορευομένη τῆς κοινωνίας τάξις κρίνει τὰ πράγματα μᾶλλον ἐκ τοῦ μέρους τῆς ἡδονῆς ἢ ἐκ τοῦ τῆς παραγωγῆς, τὸ εἰς χεῖρας τῆς τάξεως ταύτης ἐθνικὸν παράδειγμα προσκρούει, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, πρὸς τὸ σταθερὸν παρ' ἡμῖν φαινόμενον, καθ' ὃ ἐκ τῶν κάτω στρωμάτων τῆς κοινωνίας ἀναβαίνουσιν ἀείποτε νέσι κοινωνικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ ὑπεροχαί. Ἀλλ' ἕκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ πόσον θὰ προεπιβάλλετο τὸ ὄλον, εἰάν μεταξὺ τῶν δύο τούτων δυνάμεων, τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, ὑπῆρχε βιομηχανικωτέρα ἀρμονία. Καὶ χωρὶς νὰ καταβιάσω ἕτερόν τινα τῆς διεθνoῦς συναλλαγῆς κλάδον, νομίζω ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὅτι ἐκεῖνος θὰ ἦτο μᾶλλον κατὰ σκοπὸν, ὅστις, ὅπως ὁ Ἀγγλικὸς, ἀποτείνεται πλειότερον πρὸς τὴν αὔξησιν τῶν ἐλατηρίων τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Μεταξύ τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς οἰκονομικῆς τῶν λαῶν ἀναπτύξεως ὑφίσταται τοιοῦτος σύνδεσμος, ὥστε τῆς μιᾶς δοθείσης καὶ ἡ ἑτέρα ἔπεται. Ἰδιαίτερος πρέπει νὰ λογισθῆ ἡ δύναμις τῆς διαδόσεως ἐν τε τῇ πνευματικῇ καὶ τῇ οἰκονομικῇ σφαίρᾳ. Πρὸς τί ἂν χῶρα τις περιλαμβάνη μεγαλοσχήμους συγγραφεὶς ὀγκωδῶν συγγραμμάτων, ὅταν οἱ πολλοὶ οὐδόλως τὰ ἀνοίγουσι; Κατὰ τοῦτο ἐνθυμούμαι πάντοτε τὸ ρηθέν: «Μέγα βιβλίον μέγα κακόν.

Διαφέρει ἡ περιοδικὴ δημοσιογραφία. Αἱ ἐφημερίδες εἶναι τόσα κοπτερά ὄργανα, διὰ τῶν ὁποίων ἀλλεπαλλήλως διαχωρίζεται εἰς τεμάχια τὸ χονδρὸν τῆς κοινωνικῆς ἀμαθείας σῶμα. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ὅθεν ταύτην ἄς ἐπιθεωρήσωμεν τὴν κατὰ καιροὺς ἐμφάνισιν τῶν ὀργάνων τούτων ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ καθ' ἡμᾶς νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, ὁμολογοῦντες χάριτας τῷ σοφῷ καθηγητῇ κ. Σ. Κουμανούδη, ἐξ ἐργωδεστάτης (ἀπὸ τριακονταετίας) μελέτης τοῦ ὁποίου ἐφ' ὅλης τῆς πνευματικῆς τοῦ ἔθνους ζωῆς δανείζομαι τὴν ἐπομένην ἀνέκδοτον εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ ἀπογραφὴν:

1811	Ἑλληνικά Χρονικά Μεσολόγγιον	Φίλος τοῦ Νόμου	Ἰδρυα
—	Ἐρμῆς ὁ Ἀόγιος	Βιέννη	1826.
1819	—	—	—
—	Καλλιόπη	Βιέννη	—
1821	—	—	1828
—	Ἐφημερίς τῶν ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν τῶν Ἰονίων νήσων (Ἑλλ. Ἰταλ.)	Κέρκυρα	—
—	Μέλισσα	Παρίσιος	—
—	Σάλπιγξ	Καλάμαϊ	—
1822	—	—	—
—	Ἐφημερίς Σάλπιγξ τῆς Ἑλλάδος	Ἀθῆναι	—
1824	—	Κόρινθος	—
—	Ἀθηναϊκαὶ ἐφημερίδες	...	—
—	Γενικὴ ἐφημερίς τοῦ Ἰοῦ Κράτους	Κέρκυρα	—
—	Ἀπόλλων	Ἰδρυα	—
—	Αἰγινάϊον	Αἴγινα	—

1832	Ἑλλάς	Ἀθῆναι
—	Ἴρις	»
—	Πρόσδος	»
Ἄ Ἑλληνικὸς καθρέπτης (Ἑλλ. Γαλ.)	Ναύπλιον	»
Le moniteur Grec	»	»
Χρόνος	»	»
1833	Ἐμπορικὴ	»
—	Ἀποθήκη τῶν Ὁφελίμων γνώσεων	Σμύρνη
—	1838	—
Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως (Ἑλλ. Γερμ.)	Ναύπλιον	—
Ἐθνικὴ Ἐφημερίς	»	Ἀμάθεια
Ἡλιος	»	1839
Σωτῆρ	»	—
Τριπτόλεμος	»	Ἀἰὼν
Ἐφημερίς Σρατιωτικῆ	»	Ἑλληνικὸς ταχυδρόμος
1834	—	Πατριώτης
—	—	Ἐρμουπολίτης
Ἐποχὴ (Ἑλλ. Γαλ.)	Ναύπλιον	Παιδαγωγός
Φίλος τοῦ Λαοῦ	»	1840
Ἰόνιος Ἀνθολογία	Κέρκυρα	—
Ἡὸς	Ἀθῆναι	Ἑλληνικὴ σάλπιγξ ἢ φωνὴ τῆς ἐλευθερίας
Παιδικὴ ἀποθήκη	»	Ἑυρωπαϊκὸς ἐρανιστῆς
1835	—	Ἑλληνικὰ Χρονικά
—	—	Πρόσδος καὶ Σωκράτης
Βασιλικὴ ἐφημερίς	Ἀθῆναι	Πολίτης
Ἐθνικὴ	»	Συλλογὴ ἀρχαίων Ἐφημερίδων
Ἄθωμανικὸς Μηνύτωρ	Κ[πολις	Τοξότης
1836	—	1841
—	—	—
Ἀθηνᾶ	Ἀθῆναι	—
Ἀναγεννηθεῖσα Ἑλλάς	»	Ἑλληνικὸς παρατηρητῆς (Ἑλλ. Γαλ.)
Ἀνθολογία τῶν κοινωνικῶν γνώσεων	»	Ἀθῆναι
Ἀσκληπιός	»	Μίνως
Ἑλληνικὴ πλάστιγξ	»	Ζέφυρος
Ἐφημερίς τῶν ἐφημερίδων	»	Ἐλεύθερος Κρής
Journal des Journaux	»	Πολικὸς ἀστῆρ
Ἐθαγγελικὴ πλάστιγξ	»	Ῥαδάμανθυς
Ἐπιστημονικὴ πρόσδος	»	Σφήγξ
Ἄταχυδρόμος	»	Ἐρμῆς
Πρωϊνὸς Κήρυξ	»	Ζέφυρος τῆς Ἰδρυας Βουκουρέστιον
Φήμη	»	Μέλισσα Κωνσταντινουπόλις
1837	—	—
Ἀρχαιολογικὴ ἐφημερίς	»	Περικτερά
—	—	Μέλισσα
—	—	Σμύρνη

Σάλπιγξ Ἐλευθερίας	Σύρος	1845	
Φιλολογία	Σμύρνη	—	
Πάνθεον Προόδου καὶ Ποικίλη Στοὰ τῶν Ἀρχαίων	Ἀθῆναι		Ἀθηναϊκὴ Μέλισσα
Υἱὸς τῆς Πατρίδος	»		Ἀμερόληπτος
1842			Ἐθνοκρατία
—			Καταφώρασις
Νέος Ἀσκληπιὸς	Ἀθῆναι	1845	Μεσσίας
Σωκράτης	Σύρος		Σωτὴρ τοῦ
Ἡχὼ ἐπαρχιῶν	Πάτρας		Παναρμονία
1843			Πρόοδος
—			Πανόπτῃς
Ἀναμόρφωσις	Ἀθῆναι		Χρόνος
Ἄγγελος	»		Θρίαμβος
Αἰθρία	»		Courier d' Orient
Ἐφημερίς ἢ μνημοσύνη	»		Moniteur grec
Ἑλληνομνήμων	»		Θέμις
Ἡ Γ'. Σεπτεμβρίου	»		Courier d' Athènes
Καρτερία	»		Αἰολος
Κομήτης	»		Ἀδιάφθορος Μίνως
Νομικὴ ἔφημερίς	»		Ἀχαΐα
Πρόοδος ἢ ὁ θρίαμβος τοῦ συντάγματος	»		Πατρίς
Τηλέγραφος	»		Κυψέλη
Ἐριών	»		Κωνσταντινούπολις
Ἐφημερίς Κυβερνήσεως	Κέρκυρα	1846	
Ἐλπίς	»	1847	
Ἐθνεγεσία	»	—	
Εὐημερία	Πάτρας		Ἀγγελιαφόρος
Συνταγματικὴ	Σύρος		Συντηρητικὴ
Χάριτες	Σμύρνη		Εὐτέρπη
1844			Ἀποθήκη τῶν ὠφελίμων γνώσεων
—			Σπινθὴρ
Ἀτίθασσος	Ἀθῆναι	1848	
Ἄστρον τῆς ἀνατολῆς	»	—	
Εὐαγγέλιον τῆς προόδου	»		Ἐφημερίς τῶν συζητήσεων (Ἑλλ. Γαλ.)
Μέλισσα τῶν Κυκλάδων	»		Νέμεσις
Νίκη	»		Νέα Ἑλλάς
Ῥήγας	»		Ὁρθόδοξος συμβουλή
Συνένωσις	»		Ἀνεξάρτητος
Στρατιωτικὸς ἄγγελος	»		Παρατηρητὴς
Ἄργος	Ναύπλιον		Τρακατρούκα
Τηλέγραφος Βοσπόρου	Κωνσταντινούπολις		Ἐφημερίς νομικὴ Μίνως

Φιλολογικὸς Συνέκδημος	Ἀθῆναι	Πανδώρα	Ἀθῆναι
Il novelista Italiano	»	Ἑρμῆς	Πειραιεὺς
Ὁ Τρωγλοδύτης Διογένης	»	Ἑλλάς	Κέρκυρα
1849		Ἐπτάνησος	»
—		Ἴονικὴ Μέλισσα	Σμύρνη
Ἀναγέννησις	Κεφαλληνία	Ἐφημερίς Σμύρνης	»
Βόμβα	Ἀθῆναι	1851	
Ἐφημερίς τῆς Ἴονίου	»	—	
Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος	»	Ἀπόλλων	Ἀθῆναι
Τύπος	»	Ἄρης (ἐφ. στρατιωτικὴ)	»
Συνέκδημος	»	Δημόκριτος	»
Τὸ ἔθνικόν πνεῦμα	»	Ἑρμῆς	»
Τάξις	»	Κώνωψ	»
Τὸ Τιμόνι	»	Ὁ φίλος τοῦ Λαοῦ	»
Φιλαλήθης	»	Σφαίρα	»
Σελήνη	»	Τύμπανον	»
Il couriere Italiano	»	Φιλελεύθερος	»
Νέος Κόσμος	»	Observateur d' Athènes	»
Ἐφημερίς τῆς Ἴονίου Κυβερνήσεως	Κέρκυρα	Μέλις	»
Ἐπτανησία ἐπιθεώρησις	»	Αἰσώπιος Σάκκος	»
Ἀνεξάρτητος (Ἑλλ. Ἰταλ.)	»	Βελτίωσις	Τρίπολις
Πατρίς (Ἑλλ. Γαλ.)	»	Ἐνωσις	Ἐρμούπολις
Ἐνωσις	Κεφαλληνία	Εὐβοία	Χαλκίς
Παρατηρητὴς Κυκλάδων	Ἐρμούπολις	1852	
Τὸ μέλλον (Ἑλ. Ἰταλ.)	Ζάκυνθος	—	
Τηλέγραφος Κωνσταντινούπολις	»	Ἀνατολή	Κέρκυρα
1850		Βιβλιοθήκη τοῦ Λαοῦ	Ἀθῆναι
—		Εὐνομία	»
Ἀπροσωπόληπτος	Ἀθῆναι	Ἐφημερίς τῶν μαθητῶν	»
Ἄστῆρ	»	Εὐαγγελικὴ Σάλπιγξ	»
Αὐλικὸς Καθρέπτης	»	Κρῆς	»
Ἀθηναϊκὸς παρατηρητὴς	»	Μνημοσύνη	»
Ἐμπορος	»	Ὁ Χωρικὸς	»
Εὐθύνη	»	L' Echo d' Italia in Grecia (Ἑλλ. Ἰταλ.)	»
Ἐφημερίς τοῦ λαοῦ	»	Σάλπιγξ.	»
Ἐβδομάς	»	Παρατηρητὴς Ζακύνθου	Ζάκυνθος
Εὐχαί τῶν λαῶν	»	1853	
Κοραῖς	»	—	
Ἥλιος	»	Αὐγερινὸς	Κέρκυρα
Φιλόπατρις Ἑλλην	»	Ἀνθοδέσμη	Ζάκυνθος
Πατρίς	»	Ἱατρικὴ Μέλισσα	Ἀθῆναι
Παρατηρητὴς Κυκλάδων	»	Λαὸς	»
Νέα Ἑλλάς	»	Νέα Πανδώρα	»

Ὁ Παλαιὸς Καλαβρυτινὸς Ἀθῆναι	1857		
Ἀνατολικὸς παρατηρητῆς »	—		
Πανελλήνιον »	Αὐγή	Ἀθῆναι	
Τὸ βέλος »	Ἀθήναιον	»	
Φοῖνιξ »	Διογένης	»	
Le Spectateur de l'Orient »	Εὐαγγελικὸς κήρυξ	»	
Le Miroir Grec »	Ὁ Ἀδελφίτης καὶ τοῦ δια-		
Τὸ Ἀδάρον Ἐρμούπολις	βόλου τὰ πηδήματα	»	
Τερψιχόρη Κέρκυρα	Φιλολογικὴ ἔφημερις τῆς		
Κωνσταντινούπολις	Νεολαίας	Ζάκυνθος	
1854	Ἀρκαδία	Τρίπολις	
—	Ἀστὴρ τῶν Κυκλάδων	Σύρος	
	Βυζαντίς Κωνσταντινούπολις		
	Μνήμων	Τεργέστη	
Τρία πουλάκια κάθονται Ἀθῆναι	Ἐμπορικὸς Ταχυδρόμος	Σμύρνη	
Κορίννα Κέρκυρα	1858		
1855	—		
	Ἀριστοφάνης καὶ ἡ Μα-	Ἀθῆναι	
	γνητιζομένη	»	
Ἐφημερις τῆς Ἑλληνικῆς	Ἑλλην	»	
γεωργίας Ἀθῆναι	Ἱατρικὴ Ἐφημερις	»	
Ἐφημερις τοῦ ὑπουργείου	Ἰόνιος ἀστὴρ	»	
τῶν Ἐσωτερικῶν »	Κεραυνὸς	»	
Μέριμνα »	Μέλισσα περιοδικὴ	»	
Ὁμόνοια »	Νέα ἐποχὴ	»	
Ἐφημερις τῶν κοινωφε-	Ἀπόμαχος	»	
λῶν γνώσεων Ναύπλιον	Ἡμέρα	Τεργέστη	
Ἐφημερις τῶν εἰδή-	Ὁ φιλόκαλος Σμυρναῖος	Σμύρνη	
σεων Κεφαλληνία	Πάτραι	Πάτραι	
Ἐφημερις τοῦ λαοῦ »	1859		
Τὸ Καθημερινὸ »	—		
Συνταγματικὸς Μίνως Πάτραι	Ἀνεξαρτησία	Ἀθῆναι	
1856	Ἐσπέρα	»	
—	Ἔθνος	»	
	Ἐφημερις τῆς Κυριακῆς	»	
Ἐφημερις τῶν φιλομαθῶν Ἀθῆναι	Εὐαγγελικὸς κήρυξ	»	
Ἐφημερις τοῦ στρατοῦ »	Νομικὴ Μέλισσα	»	
Ἑλληνικὴ σημαία »	Ἐωσφόρος	Κέρκυρα	
Ἐφημερις τῶν βουλευτι-	Ῥήγας	Ζάκυνθος	
κῶν συζητήσεων »	Τὸ μέλλον τῆς πατρίδος	Σύρος	
Ἐνωσις Σύρος	Γαλήνης	Παρίσιοι	
Μεσσηνία Καλάμαι	1860		
—	—		
Ὁ φάρος τῆς Ὀρθρουοῦς	Βρετανικὸς ἀστὴρ	Λονδῖνον	
Τηλέγραφος τῶν Κυ-	Δίκαιον	Ἀθῆναι	
κλάδων Σύρος			

Πελασγὸς καὶ Φθιώτης Ἀθῆναι	Ἀνατολικὸς ἀστὴρ	Μεσολόγγιον
Φῶς »	Ἀστὴρ τῆς ἀ-	
Φιλόλαος »	νατολῆς	Κωνσταντινούπολις
1861	Ἄρμονια	»
—	Αἴγυπτος καὶ Ἐρ-	
φιλίστωρ Ἀθῆναι	μῆς	Ἀλεξάνδρεια
Κόσμος »	Ἐνωσις	Κέρκυρα
Ἀλήθεια Κεφαλληνία	Ἑλλάς	»
Λέσχη »	Ἐπίσημος ἔφημερις τῆς	
Ὁ Φίλος τῆς Νεολαίας »	Ἐθνοσυνελεύσεως	Ἀθῆναι
	Ἡμερησία νέα	»
1862	Ἰερὸς Ἀγῶν	»
—	Μέλισσα τῶν Ἀθηνῶν	»
	Νομιμόφρων	»
Ἐθνοσυνέλευσις Ἀθῆναι	Πρωϊνὸς Ταχυδρόμος	»
Παλιγγενεσία »	Ἐθνοφύλαξ	»
Τὸ μέλλον τῆς Ἀνατολῆς »	Ὀνήσανδρος	»
Χιακὸν Μουσεῖον »	Ἀστέρες	»
Ἰππότης Ἐρμούπολις	Ἐρμούπολις	Ἐρμούπολις
Νέα Γενεὰ Κωνσταντινούπολις	Ἐπτάλοφος	Κωνσταντινούπολις
Τὰ τρίκορφα Τρίπολις	Εὐσέβεια	Σμύρνη
1863	Λακωνία	Σπάρτη
—	Κοινότης Κερκύρας	Κέρκυρα
	Πέλεκυς	Σύρος
Ἀνάστασις Πάτραι	Σφήγξ	»
Αἴγυπτος . . .	Χρηματιστήριον	»
Εὐαγγελισμὸς Ἀθῆναι	Σατανᾶς	Ζάκυνθος
Ἐθνικὸν φρόνημα »	Φωνὴ τῶν ἐπαρχιῶν	Τρίπολις
Ἑλληνικὴ ἀνεξαρτησία »	Φωνὴ τῶν χωρικῶν	Κέρκυρα
Λυκοῦργος »	Ἦραι ἀναπαύσεως	Μεσολόγγιον
Νῦξ τῆς 40ης Ὀκτωβρίου »		
Παναθηναῖον »		
Φωνὴ τῆς ἀνατολῆς »		
Χρυσάλλις »		
Ἐθνεγεραία Κέρκυρα		
Ἐνωσις Ἑπτανησιῶν Κεφαλληνία		
Ἀληθὴς ῥιζοσπάστις »	Ἐωθινὸς ταχυδρόμος	Ἀθῆναι
Κλειῶ Τεργέστη	Φραγκλῖνος	»
Σάμος Σάμος	Φιλόστοργος Μήτηρ	»
Ἰπποκράτης Ζάκυνθος	Εὐριπος	Χαλκίς
	Λακωνικὸς ἀστὴρ	. . .
1864	Νέα Σπάρτη	Σπάρτη
—	Ὁ θρίαμβος	Κεφαλληνία
	Τὸ πνεῦμα	Σύρος
Ἀνατολῆ, ἔφημερις ἑπτανησία	Ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου	»

Ἑθνικὴ βιβλιοθήκη Τὸ κάτοπτρον τῆς θα- λασσοπλοΐας La Grèce	Ἀθήναι	L' Ordre	1867	Ἀθήναι
1866	»	Ἄρτεμις	—	»
Ἀναγέννησις	Κέρκυρα	Ἐθνικὸν Μεγαλεῖον	»	»
Ἀργολίς	Ναύπλιον	Θέμις	»	»
Γερμανὸς	»	Μνήμων	»	»
Ἀγανώπη	»	Ἄρτεμις	»	»
Ἀναμόρφωσις	Κεφαλληνία	Ἐθνικὸν Μεγαλεῖον	»	»
Δικαιοσύνη	»	Θέμις	»	»
Δικαστικὸς κλητῆρ	»	Μνήμων	»	»
Δίκη	Ζάκυνθος	Ἄρτεμις	»	»
Ἐθνικὸν πνεῦμα	Ἀθήναι	Ἐθνικὸν Μεγαλεῖον	»	»
Ἐφημερίς νομικὴ καὶ τῶν ἀγγελιῶν	»	Θέμις	»	»
Κρήτη	»	Μνήμων	»	»
Ὁ χάρτης	»	Ἄρτεμις	»	»
Βροντή	»	Ἐθνικὸν Μεγαλεῖον	»	»
Ὁ Κεραυνὸς	»	Θέμις	»	»
Ἑλλὰς Hèllas (Γαλ. Ἑλλ.)	»	Μνήμων	»	»
L' Independance Hèllenique	»	Ἄρτεμις	»	»
Ἐλευθερία	Τρίπολις	Ἐθνικὸν Μεγαλεῖον	»	»
Ἐφημερίς τῶν συζητή- σεων	»	Θέμις	1868	»
Ἐπαγρύπνησις	Κεφαλληνία	Μνήμων	—	»
Ἡπειρὸς	Λευκάς	Ἄρτεμις	»	Ναύπλιον
Θέμις	Ζάκυνθος	Ἐθνικὸν Μεγαλεῖον	»	Ἀθήναι
Ὁμόνοια	»	Θέμις	»	»
Φωνὴ τοῦ Ἑλληνοσ	»	Μνήμων	»	»
Λευκάς	Λευκάς	Ἄρτεμις	»	»
Μακρῆς	»	Μνήμων	»	»
Νέα ἐποχὴ	Κεφαλληνία	Ἄρτεμις	»	»
Νεολόγος τῆς ἀνατο- λῆς	Κ πολις	Ἐθνικὸν Μεγαλεῖον	»	»
Ὁ Ῥουμελιώτης	Μεσολόγγιον	Θέμις	»	»
Πελοπόννησος	Καλάμαι	Μνήμων	»	»
Τὸ καθῆκον	»	Ἄρτεμις	»	»
Τὰ νέα	Σύρος	Ἐθνικὸν Μεγαλεῖον	»	»
Τύπος	Λευκάς	Θέμις	»	»
Τηλέγραφος τοῦ Βο- σπόρου	Κ πολις	Μνήμων	»	Καλάμαι
Φωνὴ τοῦ Λαοῦ	Λαμία	Ἄρτεμις	»	»
Φιλόδημος	Αἴγιον	Ἐθνικὸν Μεγαλεῖον	»	Ζάκυνθος

Λαὸς τῆς Ζακύνθου	Ζάκυνθος	Ἐλεγχος	Ἀθήναι
Φήμη	Ἀλεξάνδρεια	Κάδμος	»
Φωνὴ τῆς Ἡλείας	Πύργος	Λόγος	»
Διάκος	Λαμία	Πλάστιγξ	»
Ἐθνικὴ γνώμη	Κεφαλληνία	Σκάνδαλον	»
Καλλιόπη	Ἐρμούπολις	Σημαία	»
1869	—	Λυκοῦργος, Δράκων, Σόλων, οἱ νομοθέται	»
Δρεπάνη	Ἀθήναι	Λαοὶ	Νεάπολις
Ἐκλεκτικὴ	»	1874	—
Ἐθνικὴ σημαία	»	—	—
Κρησάρα	»	Γαῖδαρος	Ἀθήναι
Κιθαροῦδος	»	Ἐφημερίς τοῦ συνεταιρισμοῦ	»
Κυρὰ Παλλίδω	»	Ἐφημερίς τῶν Δικαστηρίων	»
Πινακωτὴ	»	Ἑλλ. Φιλολόγος	»
Τετράστιγλος	»	Λαὸς	»
Φοιτητὴς	»	Μούσαι	»
Συζητήσεις	»	Μῶμος	»
Ἐθνικὴ ἐπιθεώρησις	»	Πολίτης	»
Μυρία Ὅσα	»	Περιστερὰ	»
Ἀνθοδέσμη	»	Βῆμα	»
Αὔρα	Καλάμαι	Ταχυδρόμος Ἀθηνῶν	»
Ἄσπις	Σπάρτη	Τὸ ἀνεύθυνον	»
Ἀργολικὸς ἀστὴρ	Ναύπλιον	Χαρακτῆρ	»
Δυτικὴ Ἑλλὰς	Μεσολόγγιον	Σατανᾶς	»
Ἐπόπτης	Ἐρμούπολις	Φωνὴ τῶν παιδῶν	»
Ἐρατὼ	»	Παρθενὸν	»
Θεατὴς	Κ πολις	Φαρμακευτικὸν Δελτίον	»
Κωνσταντινούπολις	»	Μεταπολίτευσις	Κέρκυρα
Θεσσαλονίκη	Θεσσαλονίκη	Ῥήγας Φερραῖος	»
Ἰωάννινα	Ἰωάννινα	Μέμφις	Ἀλεξάνδρεια
Πυριπαύτης	Κέρκυρα	Νηρικὸς	Λευκάς
Παραδείσιος	»	Σμύρνη	Σμύρνη
Ἀδριανούπολις	Ἀδριανούπολις	Ἠχώ τοῦ Ταυγέτου	Σπάρτη
1870	—	Παλλὰς	Ἐρμούπολις
—	—	1872	—
Ἐπίσημος στρατιωτικὴ ἐφημερίς	Ἀθήναι	Ἑλληνικὸς Λαὸς	Ἀθήναι
Ἐφημερίδα	»	Ἐθνικὴ ἄσπις	»
Ἐφημερίς τῶν συζητήσεων	»	Ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις	»
Βιβλος	»	Θησεύς	»
Ἐπανόρθωσις	»	Εὐβοϊκὸς κήρυξ	Χαλκίς
Διάβολος	Πειραιεὺς	Ἐφημερίς τοῦ νέου ἀστυ- κοῦ Ἑλλ. νόμου	Ἐρμούπολις
Λὰς	Ἐρμούπολις	Δημοτικὴ	Ζάκυνθος
Ἐξέτασις	Καλάμαι	—	—

Ἀγγελιοφόρος	Ἀθήναι	Ἐφημερίς	Ἀθήναι
Ἀθηναίων	»	Ἐφημερίς τῶν βιβλιοφίλων	»
Ἄμυνα	»	Ἡβή	»
L' Acropoli	»	Θηρεὺς	»
Γεωπονικά	»	Καρκίνος	»
Γνώμων	»	Κουδουνάτος	»
Καιροί	»	Λύχνος	»
Κέρβερος	»	Μάστιξ	»
Κυνίσκος	»	Μουσεῖον	»
Μηνύτωρ	»	Οἰκονομικὴ ἐπιθεώρησις	»
Προσωπεῖον	»	Οἰκονομικὰ χρονικά	»
Ῥάβδος	»	Πολιτεία	»
Τόπος	»	Σωκράτης	»
Σκοπιὰ	»	Φωνὴ τοῦ Λαυρίου	»
Φωστήρ	»	Φιλόπατρις	»
Φρουρὸς τῆς Ἀνατολῆς	»	Βοιωτία	Θῆβαι
Παρασὸς	Ἀμφισσα	Ὀφίς	Ζάκυνθος
Πυθεία	»	Φλεσιάς	Καλάμαι
Νέμεσις	Ἀίγιον	Πάτριαι	Πάτριαι
Καποδίστριας	Κέρκυρα	Φλόξ	»
Κώδων	»	Φορολογούμενος	»
Παλλάς	»	Πέλοψ	Σπάρτη
Πελοποννησιακὸς ἀστὴρ	Σπάρτη	Εὐρώτας	»
Πανόπη	Ἐρμούπολις	Λυκεὺς	Τρίπολις
Ἐρμῆς ὁ λόγιος καὶ κερδαῖος	Βραίλα	Λυκάων	Τρίπολις
Ἀριστόδημος	Καλάμαι	Φωνὴ	Τρίπολις
Πάμισσος	»		1874
Πλήκτρον	»	Βελτίωσις	Ἀθήναι
Ποσειδῶν	Πειραιεὺς	Βουλὴ	»
Πύργος	Πύργος	Εἰρήνη	»
Τριφυλία	Κυπαρισσία	Λεύκωμα γελοιογραφικόν	»
Μηνιαία ἐκλεκτικὴ ἐπιθεώρησις	Κ[πολις	Κόραξ	»
Μέντωρ	Σαύρνη	Στοά	»
Πρόδος	»	Papillon	»
Πηνελόπη	»	Ἐφημ. τῶν οἰκοκυραίων	»
Ἀίγλη	Πάτριαι	Ἀγορά	»
Ἀνεξαρτησία	Ναύπλιον	Ἀνεξάρτητος Σκαπανεὺς	»
	1873	Ἀγχόνη	»
Ἀνατολικὸς ἐμπορικὸς ὁδηγὸς	Ἀθήναι	Ἐρμασις	Ζάκυνθος
Ἀττικὴ	»	Ζακύνθιος ἀνθὼν	»
Βύρων	»	Ἀγὼν	»
Ἐμποικτης	»	Ἰσραηλιτικὴ οἰκογένεια	Κέρκυρα
Ἐσπερος	»	Κορινθιακὸς ἀστὴρ	Κόρινθος
Εὔα	»	Κορινθία	»
	»	Καλάμαι	Καλάμαι
	»	Καίρον	Καίρον

Ἡ ἀνωτέρω ἀπογραφὴ τῆς περιοδικῆς ἐν Ἑλλάδι δημοσιογραφίας περιέχει οὐ μόνον τὰς κυρίως ἐφημερίδας ἀλλὰ καὶ τὰ ἰδίως λεγόμενα περιοδικὰ συγγράμματα. Ἐκαστος ἔννοεῖ τὰς δυσχερείας τῆς μεγάλης ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀκριβοῦς. Καὶ παραλείψεις εἶναι πιθαναὶ καὶ περὶ τὸν χρόνον ἀβεβαιότητες. Δύναται ὅθεν τὸ ἔργον νὰ θεωρηθῆ ὑπὸ τινος ἐποψίν ὡς μνημεῖον ἱστορικὸν διὰ τὴν προσδοκωμένην καθόλου μελέτην τῆς νεωτέρας πνευματικῆς τοῦ ἔθνους ἡμῶν ζωῆς.

Τὸ σύνολον τῶν ἐν τῷ πίνακι τούτῳ δημοσιογραφικῶν προϊόντων ἀναριθμῶνται εἰς 607 ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ, ἐκ τῶν ὁποίων 334, πλέον ἢτοι τοῦ ἡμίσεως, ἀνήκουσιν εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Ἐὰν ἀναλογισθῶμεν ὅτι ὁ τύπος εἶναι ἀντίστοιχος πρὸς τὸ δημοκρατικὸν βῆμα τῆς ἀρχαιότητος, ἡ ἀριθμητικὴ αὕτη ὑπεροχὴ τῶν Ἀθηνῶν φέρει κατὰ νοῦν τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῆς ἀρχαίας Πηνυκὸς αὐτῶν. Οἱ μὲν καιροὶ ἀλλάσσοισιν, ἡ δὲ φυσιολογία μένει. Πόσον διήρκεσαν τὰ ὄργανα ταῦτα ἐν τῇ ζωῇ, ἄλλης ἐρεύνης ἔργον καὶ σκοπός. Ἐνδιεφέρει νῦν ἡ γέννησις καὶ ἡ βλάβη τῶν, διότι καὶ ἡ τελευταία ἔχει τι διὰ τὸν φιλοσοφοῦντα ἀναγνώστην ἐνδεικτικόν, συλλήβδην ἐπισκοπούμενον τοῦ ἀνά χειρας κοινωνικοῦ φαινομένου. — Τοιοῦτοτρόπως ἐὰν διαιρέσωμεν, κατὰ δεκαετηρίδας τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλλ. δημοσιογραφίας, κατὰ τὴν α' μέχρι 1834 ἀνεφάνησαν 27 ὄργανα αὐτῆς, κατὰ τὴν β' 1835—44 ἔτερα 83, κατὰ τὴν γ' 1845—54 ἔτερα 124, κατὰ τὴν δ' 1855—64 ἔτερα 110 καὶ κατὰ τὴν ε' 1865—74 ἔτερα 254. Προξενεῖ ἐντύπωσιν ὁ βαθμὸς τῆς δημοσιογραφικῆς τοῦ ἔθνους ἐντάσεως κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1862 νέαν πολιτικὴν αὐτοῦ περίοδον.

Ἀλλὰ τὸ φαινόμενον τοῦτο πρέπει νὰ μελετηθῆ καὶ ἐκ τῆς ἐπόψεως τῶν ὀνομάτων μετὰ περιεργείας ἰκανῶς εὐεξηγήτου. Τὰ ὀνόματα εἶναι αἱ σκιαὶ τῶν πραγμάτων. Ἄς ἀφῆτῶμεν λοιπὸν αὐτὰς νὰ ρίψωσι τὸ ἀδιόρατον ἐκεῖνο χρώμα τὸ ὁποῖον ὁ ἀνωτέρω πίναξ τῆς Ἑλλ. δημοσιογραφίας, ὡς πᾶσα εἰκὼν, ἀπαιτεῖ. Τῇ ἀληθείᾳ ἀντιτίθεται εἰς ἄκρον ἡ κοσμιότης τῶν δημοσιογραφικῶν ὀνομάτων, ὅσα ὀπισθοχωροῦμεν πρὸς τοὺς μεγάλους ἀγῶνας τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν μέχρι τῆς πρώτης ἡμῶν ἐσωτερικῆς ἐφημερίδος, ἥτις ἐκδιδομένη ἐν Καλάμαις τῷ 1821 ἐκαλεῖτο *Sálπιγξ*. Μεταβαίνοντες ὅμως τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἀπαντῶμεν ὀνόματα, τῶν ὁποίων τὰ ἐνδεικτικώτερα δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην σχολίων — Σατανᾶς, Βρυκόλαξ, Κόλασις, Τραμποῦκος (1868), Δρεπάνη, Κοισάρα, Ψαλλίδω, Πινακωτὴ (1869), Διάβολος, Σκάνδαλον (1870), Γάϊδαρος, Σατανᾶς (1871), Ῥάβδος, Προσωπεῖον (1872), Ἐμποικτης, Κουδουνάτος, Μάστιγξ, Ὀφίς, Φλόξ (1873), Ἀγχόνη, Κόραξ (1874). — Βεβαίως πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ ἕκαστος, ὅτι ἡ ἀρχαία σεμνότης τῆς Ἑλληνικῆς ρητορικῆς καὶ διανοίας δὲν ἔχει τι κοινὸν πρὸς τὴν τοιαύτην διεύθυνσιν.

ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΝ.

Ἡ νεωτέρα χρῆσις τοῦ πετρελαίου δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀνακάλυψις τῶν ἡμετέρων χρόνων. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὑ γ ρ ο ὕ π υ ρ ὸ ς, ὅπερ κατὰ κᾶσαν πιθανότητα κατεσκευάζον οἱ Βυζαντινοὶ ἐκ τῆς ρευστῆς ταύτης καυστικῆς ὕλης, δυναμένης νὰ φλογίζηται ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ἀπαντῶμεν τὸ πετρέλαιον εἰς ἀρχαιοτάτην ἐτι ἐποχὴν. Οὕτως ἐν Βαβυλῶνι τὸ μετεχειρίζοντο πρὸς φωτισμὸν, καὶ ἐν Περσίᾳ αἱ ἀναφλέξεις αὐτοῦ ἐπὶ τόπων μυστηριωδῶν ἀπετέλουν οὐσιωδέστατον μέρος τῆς πυρολατρικῆς τοῦ τόπου θρησκείας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν οἰκιακὴν χρῆσιν, γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Ποσειδωνίου (ιδ. Στράβωνα 16, 15) ὅτι «τοῦ ἐν Βαβυλωνίᾳ νάφθα τὰς πηγὰς, τὰς μὲν εἶναι λευκοῦ, τὰς δὲ μέλανος· τούτων δὲ τὰς μὲν εἶναι θείου ὑγροῦ, λέγω δὲ τὰς τοῦ λευκοῦ· ταύτας δ' εἶναι τὰς ἐπισπώσας τὰς φλόγας· τὰς δὲ τοῦ μέλανος, ἀσφάλτου ὑγρᾶς, ᾧ ἀντ' ἐλαίου τοὺς λύχνους καίουσι».

Ἀπανταχοῦ σχεδὸν ἡ φύσις παρὰ τὰς θερμὰς τῶν ὑδάτων πηγὰς παρέχει σημεῖα ὑπάρξεως τοῦ νάφθα τούτου, τὸ ὅποϊον ἡ νεωτέρα γλῶσσα ὠνόμασε διὰ τὴν ὀρυκτὴν φύσιν τοῦ πετρελαίου (Γαλλ. *petrole*). Ἡ κλασικὴ χώρα τῆς ἀρχαιότητος ὡς πρὸς τὰς ναφθοφόρους πηγὰς εἶναι ἡ ἐπὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης χερσονήσος Ἀ χ ε ρ ο ὕ, τὸ ὄνομα τῆς ὁποίας ἔχει περιεργωτάτην συγγένειαν πρὸς τὸν ποταμὸν τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας Ἀ χ ε ρ ω ν α, ἐν τῷ ὁποίῳ ὡς γνωστὸν ἐχύνετο ὁ Π υ ρ ι φ λ ε γ έ θ ω ν. Ἡ μεταγενεστέρα ἐν τούτοις περίοδος ὑπερεκόντισε τὸ φαινόμενον τοῦτο. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεως τοῦ παρόντος αἰῶνος ἡ Ἀμερικὴ ἔρριψε καταπληκτικὰς ποσότητας πετρελαίου εἰς τὴν φωτιστικὴν τοῦ κόσμου βιομηχανίαν.

Ἡ πετρελαιοπαραγωγὴ τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν ἤρχισεν ἰδίως πλησίον τῶν καταρρακτῶν τοῦ Νιαγάρα, ἐν-

τὸς τῆς κοιλάδος Oil Creek. Εἰς ὀλίγον διάστημα χρόνου τὰ πρὸς ὄρυξιν τοῦ πετρελαίου φρέατα ἐπολλαπλασιάσθησαν, ἐσχηματίσθη πυκνόςτατος πληθυσμὸς καλλιεργητῶν τοῦ κλάδου τούτου τῆς βιομηχανίας καὶ ἐκεῖ ἐνθα ἦτο πρὶν ἔρημος ἰδρύθη πόλις μεγαλοπρεπῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Τιτούπολις· ἐξαντληθέντων δὲ κατὰ μέγα μέρος τῶν περιχώρων, μετετέθη κατόπιν ἡ βιομηχανία πρὸς ἀποτομώτερα μέρη, τὰ ὁποῖα ἀπὸ Hillertown καὶ ἐκεῖθεν παριστῶσι τι ἀληθῶς ἀνεξάντλητον. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ τιμὴ τοῦ πετρελαίου κατέπεσε μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ, ὥστε εἰσῆχθη ἡ χρῆσις του εἰς τὰς ἀπωτέρας καὶ πτωχοτέρας τῆς οἴκο μένης κοινότητος.

Συνήθως τὰ φρέατα τοῦ πετρελαίου ὀδηγοῦσιν εἰς ἱκανὸν βάθος, 1000—1600 ποδῶν, καὶ ἡ ἡμερησία παραγωγικὴ δύναμις των κατὰ τὰς πρῶτας ἐβδομάδας ἀναβαίνει πολλάκις μέχρι 1000 καὶ ἐπέκεινα βαρελῶν. Εἶναι παραδείγματα καὶ μέχρι 3 χιλ. Ἀλλὰ ἡ ἐντασις αὕτη δὲν εἶναι διαρκῆς καὶ καταβαίνει ἡ ποσότης αὕτη ἐν διαστήματι τριῶν ἐτῶν μέχρι τελείας, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, ἐξαντλήσεως τοῦ φρέατος, ὅτε ἀρκεῖ νὰ μεταδιεασθῆ ὁ μηχανισμὸς τῆς καλλιεργείας αὐτοῦ εἰς πλησιόχωρα μέρη, ὅπως δῶση ἐκ νέου τοὺς καρπούς τῆς ἡ ὑποχθόνιος φύσις. Ἡ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖα ἐργασία εἰς ἀνόρυξιν τοῦ φρέατος δὲν ὑπερβαίνει τὰς 50 χιλ. δραχμῶν. Ἐν τούτοις ἐὰν λάβωμεν κατὰ μέσον τινα ὄρον τὴν οἰκονομικὴν δύναμιν τοῦ ὑπὸ κρείττονας ὄρους διατελοῦντος φρέατος, τὸ ἀκαθάριστον εἰσόδημα αὐτοῦ ἀναβαίνει κατὰ πᾶσαν ἡμέραν εἰς πλείονας τῶν 30 χιλ. δραχμῶν, τουτέστιν εἰς 11 περίπου ἑκατομμύρια δρ. κατ' ἔτος. Νομίζει τις ὅτι πρόκειται περὶ μυθικοῦ ἀληθῶς πλούτου! Μόλις ἡ χρυσοφόρος γῆ ἀντέχει εἰς τὴν σύγκρισιν.

Κατὰ πόσον ἡ Ἑλληνικὴ χώρα εἶναι πεπρωκισμένη ἐκ τῆς φυσικῆς δυνάμεως, ἥτις παράγει τὸ πετρέλαιον, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀφθονίας τῶν ὑπογείων ἀνθράκων τῆς, ἡ καταστάλαξις τῶν ὁποίων διὰ μέσου βράχων σπογγωδῶν δι-

δει τὴν κυριωτέραν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀρχήν. Ἐὰν συμβουλευθῶμεν τὴν ἱστορίαν (καθ' ὅσον ἡ γεωλογικὴ ἔρευνα εἰσέτι καθυστερεῖ), ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει περὶ τῆς Ζακύνθου λίαν ἐνδεικτικὰς πληροφορίας (Δ'. 195). «Ἐν Ζακύνθῳ ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ ὤρεον· εἰσὶ μὲν καὶ πλεῖνες αἱ λίμναι αὐτόθι· ἡ δ' ὧν μεγίστη αὐτέων, ἑβδομήκοντα ποδῶν πάντη, βάθος δέ, διόργυιος ἐστί· εἰς ταύτην κοντὸν κατιεῖσι ἐπ' ἄκρῳ μυρσίνην προσδέσαντες, καὶ ἔπειτα ἀναφέρουσι τῇ μυρσίνῃ πίσσαν, ὁδμὴν μὲν ἔχουσαν ἀτφάλτου, τὰ δ' ἄλλα, τῆς Πιερικῆς πίσσας ἀμείνω· ἐσχέουσι δὲ ἐς λάκκον ὀρωρυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης· ἐπεὶ δὲ ἀθροίσωσι συχνήν, οὕτω εἰς τοὺς ἀμφορέας ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι. «Ὅ,τι δ' ἂν ἐσπέση εἰς τὴν λίμνην, ὑπὸ γῆν ἰόν, ἀναφαίνεται ἐν τῇ θαλάσῃ· ἡ δὲ ἀπέχει ὡς τέσσερα στάδια ἀπὸ τῆς λίμνης».

Ὅτι ἡ ἡμετέρα γῆ περιλαμβάνει στοιχεῖα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον σπουδαῖα εἰς τιαύτην καλλιέργειαν τῶν ὑποχθονίων της, ὁ σπογγώδης σχηματισμὸς τῶν ἐσωτερικῶν βράχων της εἶναι πρώτη ἀπόδειξις, τῆς ὁποίας ὁ συνδυασμὸς πρὸς ἄλλα ἀπώτερα, κατ' ἐξοχὴν ἀνθρακοφόρα, στρώματα δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς παρακεκινδυνευμένος. Συμπτώματα ἐμφανίσεως τῶν ἀρχικῶν εἰς ἀσφαλτον στοιχείων τοῦ πετρελαίου, ἀπὸ τῆς Κυλλήνης μέχρι τῆς Μακεδονικῆς Πιερίας, δὲν λείπουσι. Καὶ τόπος, ἰδιαιτέρως ἡφαιστειογονῆς, ἐξ ἅπαντος ἔχει ἐν αὐτῷ θεμελειώδεις ἀφορμὰς καὶ κυριωτάτους ἀγωγοὺς ρευστῶν οὐσιῶν μεγάλου διαφέροντος.

Ἐκ τῆς ἐπόψεως τῆς Ἑλληνικῆς εἰς πετρέλαιον καταναλώσεως, μέχρι τοῦ 1874 οἱ πίνακες τοῦ ἐξωτερικοῦ ἡμῶν ἐμπορίου περιελάμβανον εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ὅλα τὰ ἐξωθεν εἰσαγόμενα ἔλαια, ἐν οἷς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς προέχον τὸ πετρέλαιον, κατόπιν δ' αὐτοῦ τὸ ἐκ λινοσπόρου. Συλλήβδην ἡ ἀπὸ τῶν ἐλαίων εἰσαγωγὴ ἀνέβη εἰς 1 133 972 ὀκάδας κατὰ τὸ 1864—1867 καὶ εἰς 2 155 308 κατὰ τὸ 1868—71, τουτέστιν ἐδιπλασιάσθη

σχεδὸν ἀπὸ τῆς μίας εἰς τὴν ἑτέραν πενταετίαν. Ἐν τούτοις ἐπὶ τῆς κατὰ μέσον ὄρον ἐν τῇ δευτέρᾳ πενταετίᾳ εἰσαγωγῆς 434 χιλ. ὀκάδων, τὸ ἔτος 1872 παριστᾷ εἰσαγωγὴν 667 χιλ. καὶ τὸ ἔτος 1873 ἀνέβη εἰς ἔτι πλειότερον ποσὸν 943 χιλ. ὀκ. Ἐκ τῆς ὀλικῆς ταύτης εἰς ἔλαια εἰσαγωγῆς τῶν δύο τούτων ἐτῶν γνωρίζομεν τὴν ἀναλογίαν τοῦ πετρελαίου χάρις εἰς τὴν ἰδιαιτέραν σημείωσιν τῶν δημοσιευθέντων ἐσχάτως ἐπισήμων πινάκων. Κατὰ μὲν τὸ 1872 εἰσήχθησαν 565 455 ὀκ. πετρελαίου, ἀξίας 793 χιλ. δραχμῶν, κατὰ δὲ τὸ 1873 εἰσήχθησαν 855 403 ὀκ. ἀξίας 948 989 ὀρ. Ἡ πρόοδος τῆς εἰσαγωγῆς εἶναι λοιπὸν ἀνάλογος πρὸς τὴν ὁσημέραι ἐπιτενομένην χρῆσιν τοῦ πετρελαίου ὡς καὶ τὴν κατάπτωσιν τῆς τιμῆς αὐτοῦ, κατὰ συνέπειαν τῆς ἐν Ἀμερικῇ ἰδίως δραστηριότητος τῆς πετρελαιοπαραγωγῆς.

Ἡ ἄμεσος ἐκεῖθεν προμήθεια τῆς Ἑλληνικῆς ἀγορᾶς εἶναι οὐσιωδῶς μικρά, διότι ἀπὸ 51 χιλ. ὀκ. κατὰ τὸ 1872 ἀνέβη εἰς 64 χιλ. τῷ 1873. Τὸ κυριώτερον ποσὸν ὀφείλεται εἰς τὴν μεσολάβησιν τοῦ Ἰταλικοῦ ἐμπορίου δι' οὗ ἐπρομηθεύθημεν 560 χιλ. τῷ 1872 καὶ 469 τῷ 1873. Ἀκολούθως ἔρχεται τὸ Ἀγγλικὸν ἐμπόριον, 187 χιλ. τῷ 1872 καὶ 409 χιλ. τῷ 1873, τὸ Αὐστριακὸν ὅπερ ἀπὸ 54 χιλ. ἀνέβη εἰς 63 χιλ. Ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι ἡ πρὸς τὴν Ἑλλάδα διεύθυνσις τοῦ πετρελαίου τῆς Ρωμουνίας ὑφίσταται σπουδαιοτάτην ἐλάττωσιν, διότι ἀπὸ 7368 ὀκ. τῷ 1872 κατέπεσεν εἰς 740 ὀκ. τῷ 1873. Ὅλη λοιπὸν ἡ προσέγγισις τῶν χωρῶν εἶναι ἀσήμαντος πρὸς τὴν παραγωγικὴν καὶ ἐμπορικὴν τῆς βιομηχανίας δραστηριότητα. Ἡ παρὰ τὸν Δούναβιν χώρα δὲν δύναται νὰ συναγωνισθῇ πρὸς τὴν 1200 χιλιόμετρα ἐκ τῆς θαλάσσης τοῦ New York ἀπέχουσαν πετρελαιοφόρον μεσόγειον τῆς Ἀμερικῆς χώραν. Πόση ὅμως δύναμις ἐπινοίας ἐκ τῆς ὑπερωκεανείου ταύτης οἰκουμένης! Ὅλη αὕτη ἡ μικρὰ ἔκτασις συνεδέθη διὰ σιδηρῶν σωλήνων, οἷτινες ἀπὸ τοῦ φρέατος μέχρι τῆς ἐν New York ἀποθήκης ὀδηγοῦσι τὸ πετρέλαιον εἰς χρῆσιν τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου.

ΔΗΜΟΤΙΚΟΙ ΔΑΣΜΟΙ.

Κατά τὸν νόμον τῆς 22 Δεκεμβρίου 1847 ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς δήμους τοὺς περιέχοντας ἢ τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας ἢ τελωνιακὴν ὀπωσθήποτε ἀρχήν, ἵνα ἐπιβάλλωσι δασμὸν, ἐπὶ τῶν πρὸς ἐπιτόπιον κατανάλωσιν εἰσαγομένων παντὸς εἶδους ρευστῶν, ἐμπορευμάτων καὶ τροφίμων, 2 τοῖς 0]0 ἐπὶ τῆς τιμῆς αὐτῶν. Ἡ διαφορὰ εἶναι μόνον ὡς πρὸς τὴν μέθοδον τῆς ἐξασκήσεως τοῦ φορολογικοῦ τούτου δικαιώματος, διότι ἐνῶ ἐπὶ τῶν ρευστῶν καὶ τῶν τροφίμων (ἐκτὸς τῶν δημητριακῶν καρπῶν, ἀλεύρων, ἄρτου, λαχάνων, νωπῶν ὀσπρίων, ὀπωρῶν, τυρῶν, γάλακτος, ἄλατος, ὀρνιθίων, ὠν καὶ ἄλλων μικρῶν εἰδῶν) ἀρκεῖ ἡ ἐγκρισὶς τῆς προϊσταμένης διοικητικῆς ἀρχῆς, διὰ τὰ λοιπὰ ἐν γένει ἐμπορεύματα, ἐν οἷς καὶ οἱ δημητριακοὶ καρποὶ καὶ τὰ ἄλευρα, ἀπαιτεῖται ἀνωτέρα ἐγκρισὶς διὰ βασιλικοῦ διατάγματος, προηγουμένης γνωμοδοτήσεως τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων μεθόδων τῆς καλλιέργειας τῆς φορολογικῆς ταύτης μηχανῆς ὁ ἡμέτερος νομοθέτης υἱοθέτησε κατὰ πρῶτον λόγον τὴν τῆς μισθώσεως καὶ ἐν ἀποτυχίᾳ ταύτης τὴν τῆς διοικήσεως. Ἡ πρώτη διαφέρει τῆς δευτέρας ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς βεβαιότητος τοῦ μισθώματος καὶ τῆς ἀβεβαιότητος τῶν εἰσπράξεων τοῦ εἰσπράκτορος ἢ τῆς τελωνιακῆς ἀρχῆς. Ἐκτὸς τῶν μεθόδων τούτων ἢ ἐν Εὐρώπῃ πρακτικὴ γνωρίζεται καὶ τὴν μετὰ συμφέροντος τῶν εἰσπραττόντων τὸν δημοτικὸν δασμὸν διοικῆσιν, καθὼς καὶ τὴν κατ' ἀποκοπὴν, τρόπον τινα, πληρωμὴν ἐκ μέρους τινων φορολογουμένων. Τέλος ὁ προσδιορισμὸς τῶν ὀρίων τῆς δασμολογικῆς γραμμῆς ἀνήκει εἰς τὸν φορολογοῦντα δήμον καὶ προϋποθέτει τὴν ἐγκρισὶν τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς. Πρέπει ἰδιαίτερος νὰ σημειωθῇ, ὅτι

ὅπως ἐπὶ τῶν τελωνειακῶν δασμῶν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν δημοτικῶν ὑπάρχει εἶδος τι διαμετακομίσεως, μικρᾶς ἐν τούτοις σημασίας.

Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς δημοτικῆς φορολογίας ἀνάγεται εἰς τὴν οἰκονομίαν τῶν ἰδιαίτερον ἐκάστου δήμου ἀναγκῶν καὶ μέσων. Δὲν εἶναι δὲ γενικόν, καθόσον ἐπὶ 352 δήμων μόνον 120 δήμοι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας εἶχον κατὰ τὸ 1868 τὸ σύστημα τοῦτο ἐν ἐνεργείᾳ (1). Ἐὰν συνυπολογίσωμεν τοὺς ἐξ αὐτοῦ δημοτικούς δασμοὺς ἐν τῷ προεκτεθέντι ἐνιαυτῷ ἀναβιβάζεται εἰς 1 623 085 δραχ. τὸ ὅλον, ἐκ τῶν ὁποίων πλέον τοῦ ἡμίσεως (878 χιλ.) ἀνήκουσιν εἰς τέσσαρας δήμους, ἧτοι 400 χιλ. εἰς τὸν δήμον Ἐρμουπόλεως, 168 χιλ. εἰς τὸν δήμον Κερκυραίων, 156 χιλ. εἰς τὸν δήμον Ἀθηναίων καὶ 154 χιλ. εἰς τὸν δήμον Πατρέων. Ἐκ τῶν λοιπῶν δήμων ἡ προκειμένη φορολογικὴ μηχανὴ εἰσέπραξεν—ἀνω μὲν τῶν 50 χιλ. δραχμῶν (τὸ ὅλον 272 χιλ.) ἐκ 4 δήμων, ἧτοι 88 χιλ. ἐκ τοῦ δήμου Ζακυνθίων, 80 χιλ. Κρανίων (Κεφαλληνία), 54 χιλ. Πειραιῶς καὶ 50 χιλ. Λαυρίου.—ἀνω δὲ τῶν 10 χιλ. δραχμῶν (τὸ ὅλον 260 χιλ.) ἐκ 13 δήμων, ἧτοι 34 χιλ. ἐκ τοῦ δήμου Σπετζῶν, 30 χιλ. Ναυπλίου, 30 χιλ. Καλαμῶν, 24 χιλ. Τριπόλεως, 24 χιλ. Λευκαδίων, 19 χιλ. Ὑδραίων, 18 χιλ. Χαλκιδέων, 16 χιλ. Λαμίας, 15 χιλ. Μεσολογγίου, 14 χιλ. Λετρίνων (Ἡλεία), 13 χιλ. Σπάρτης, 12 χιλ. Γαλαξειδίου καὶ 11 χιλ. Τήνου.—κάτω δὲ τῶν 10 χιλ. δρ. οἱ λοιποὶ δήμοι, μέχρις 150 δρ. τινές, μάλιστα ὁ δήμος Πελλήνης μέχρι δρ. 50.

Καθ' ὅσον προβιβάζεται ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῶν δήμων, κατὰ τοσοῦτον καὶ τὰ πορίσματα τῶν ἐν λόγῳ δημοτικῶν δασμῶν εἶναι σημαντικώτερα. Οὕτως ἐπὶ τοῦ δή-

(1) Ἐν Βελγίῳ κατὰ τὸ 1859 ἐπὶ 2508 δήμων μόνον 78 εἰσέπραττον τοιοῦτους δασμοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ἀφ' ἑτέρου ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ πληθυσμοῦ 32 περίπου ἑκατομμυρίων τὰ 8 ὑπεβίβλλοντο ἐντὸς 1400 δήμων.

μου Πειραιῶς ἐν διαστήματι ἐξαετίας πλέον ἢ ἐδιπλασιάσθησαν, διότι ἀπὸ 54 χιλ. κατὰ τὸ 1868 ἀνέβησαν εἰς 129 χιλ. κατὰ τὸ 1874. Δὲν πρόκειται λοιπὸν περὶ μικροῦ οἰκονομικοῦ διαφέροντος, διότι ἐὰν ἡ κατ' αὐτὸ φορολογία συνδυάζηται σταθερῶς πρὸς τὸν θεμελιώδη ἐν τῇ δημοσιονομικῇ ἐπιστήμῃ κανόνα τῆς ὅσον ἐνεστί μικρότερως φορολογικῆς μονάδος, διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μὴ παρεμποδίσεως τῆς βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς κινήσεως ὡς ἐκ τῶν βαρέων φόρων, δύναται προαγομένη σταθερῶς κοινωρία νὰ εὖρη ἐν τοῖς ταμείοις τῶν δημοτικῶν αὐτῆς δασμῶν σεβασμιώτατα χρηματικά ποσά. Ἀπὸ 30 σχεδὸν ἑκατομμυρίων τῷ 1840 ἀνεβιάσθησαν κατὰ τὸν K. Juglar τῷ 1867 εἰς 400 000 000 φρ. τὰ ἐκ τοῦ εἶδους τούτου τῶν δασμῶν εἰσοδήματα τῆς πόλεως τῶν Παρισίων. Τηρουμένης δὲ πάσης εὐλαβείας πρὸς τὴν διαφορὰν τῶν μονάδων χιλιάδων ἀπέναντι τῶν μονάδων ἑκατομμυρίων, ἵνα ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν προμνησθεῖσαν ἤδη Πειραιϊκὴν καθ' ἡμᾶς οἰκονομίαν, ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι ἡ εὐρωστία αὐτῆς εἰς ἔλαττον τοῦ τετάρτου τῆς Παρισίνης περιόδου παρηκολούθησε κατὰ πόδα σχεδὸν τὴν ἐν ταύτῃ ἀναλογίαν τῆς γονιμότητος τῶν δημοτικῶν δασμῶν (30: 400 Παρίσιοι ἐντὸς 27 ἐτῶν, καὶ 54: 129 Πειραιεὺς ἐντὸς 6 ἐτῶν).

Ἡ γονιμότης τῶν προκειμένων δασμῶν δὲν πρέπει νὰ ἐπισκιάσῃ τὴν δημοσιονομικὴν αὐτῶν ἀξίαν, διότι αὐτῇ, ἀντικρὺ γενικῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πρακτικῆς, συζητεῖται καὶ δὴ ἔχει ἰσχυρωτάτους πολεμίους. Πρὶν εἰσελθῶμεν εἰς τὴν θεωρίαν, δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν εἰς δύο κατηγορίας τὴν πρακτικὴν τῆς Εὐρώπης. Ἀφ' ἐνὸς τὴν Ἀγγλικὴν, Δανικὴν καὶ Βελγικὴν, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν τῆς λοιπῆς Ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ δημοτικοὶ δασμοί, ὑπὸ τὴν κυρίαν αὐτῶν ἔννοιαν, εἶναι ἐντελῶς ἀγνωστοί, ἐκπληροῦνται δὲ οἱ δημοτικοὶ σκοποὶ δι' εἰδικῶν φόρων ἀναλόγων πρὸς τὰς ἰδιαιτέρας τῶν πόλεων ἀνάγκας, ἐπιβαλλομένων ἐπὶ τῆς ἐγκατεστημένης παραγωγῆς

καὶ οὐχὶ τῆς ἐπὶ τῶν ὀρίων τῆς πόλεως ἢ τῶν δήμων κινουμένης. Ἐπίσης ἐν Δανίᾳ οἰκονομοῦνται αἱ ἀνάγκαι τῶν πόλεων μᾶλλον διὰ τῆς ἀμέσου φορολογίας ἢ διὰ τῆς ἐμμέσου, συντρέχει δὲ κυρίως ἡ ἀστικὴ βιομηχανία καὶ πολυτέλεια, ὡς προκύπτει π. χ. διὰ τὴν τελευταίαν ἐκ τῆς ἐπὶ τῶν ἵππων καὶ κυνῶν εἰδικῆς φορολογίας.

Πρὸς τὴν ἐναντίαν τῶν δημοτικῶν δασμῶν πρακτικὴν προσεχώρησεν ἐπίσης τὸ Βέλγιον κατὰ τὸ 1864, ὅτε, καταργηθέντων τῶν δημοτικῶν δασμῶν, παρεχωρήθη εἰς τοὺς δήμους μέρος τῶν δημοσίων εἰσοδημάτων ἐκ τῶν οἴνων καὶ λοιπῶν πνευματωδῶν ποτῶν (34 0]0), τῆς ζαχαρώδους καὶ τοῦ καφέ (75 0]0) καὶ τῶν ταχυδρομείων (40 0]0), ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐξῆς μηχανισμοῦ. Ἐπρόκειτο νὰ εἰσαχθῆ οὐχὶ πρὸς ὄλους τοὺς δήμους ἢ βοήθεια αὐτῇ, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους, οἵτινες εἶχον προηγουμένως τὸ ἐκ τῶν δημοτικῶν δασμῶν εἰσόδημα καὶ περιπλέον τὴν ἐκ τούτων ἀνάγκην. Ἐπομένως ηὐξήθη ἀναλόγως ἢ ἐπὶ τῶν οἴνων, πνευματωδῶν ποτῶν κλπ. δημοσία φορολογία καθ' ἅπαν τὸ κράτος καὶ προσδιωρίσθη τὸ πόρισμα τῆς αὐξήσεως ταύτης ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς παροχὴν τοῦ ἐκ τῶν προηγουμένων δημοτικῶν δασμῶν εἰσοδήματος πρὸς τοὺς στερουμένους αὐτοῦ δήμους, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς ἐπιστροφὴν τῶν ἀναλογουσῶν ἐκάστῳ τῶν λοιπῶν δήμων (τῶν μὴ ἐχόντων δηλ. τοιοῦτους δασμούς) ἐκ τῆς φορολογίας ταύτης εἰσπράξεων.

Ἡ δὲ λοιπὴ τῆς Εὐρώπης πρακτικὴ, ἀπὸ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Αὐστρίας, αἵτινες δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς αἱ κλασικαὶ τῶν δημοτικῶν δασμῶν χώραι, μέχρι τῶν μᾶλλον δευτερευόντων τῆς ἡπίρου τμημάτων, ἀκολουθεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον διάφορον διεύθυνσιν. Κατ' αὐτὴν τὰ ἀντικείμενα τῆς καταναλώσεως τῶν ἀστικῶν πληθυσμῶν πρέπει νὰ φέρωσι τὸ κύριον τῆς δημοτικῆς οἰκονομίας βάρος. Ἡ ποικιλία τῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου φορολογίας εἶναι εὐνόητος, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ἐκάστης χώρας. Τοιοῦτοτρόπως ἐν Ὁλλανδίᾳ, ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν,

τὸ ἄλλας διαφεύγει τὴν φορολογικὴν τῶν δῆμων ἐξουσίαν. Ἐκεῖ προστίθεται καὶ ὁ σάπων (ἐνδειξις τῆς Ὀλλανδικῆς καθαριότητος), καθὼς καὶ εἶδη τινὰ κτηνῶν. Ἐπίσης ἡ ἔμμεσος φορολογία κατὰ τὰ ὄρια τῶν Γερμανικῶν δῆμων συνδέεται πρὸς διάφορα ἱστορικά τῆς χώρας μνημεῖα. Αἱ ἐλεύθεραι πόλεις τῆς Γερμανίας ἐπὶ τοῦ συστήματος τοῦτου στηρίζουσι μέγα μέρος τῆς δημοσίας αὐτῶν οἰκονομίας, ἥτις φυσικῶς τῷ λόγῳ πολλαχοῦ διεσώθη καὶ μετὰ τὴν τελωνειακὴν τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ ἔνωσιν (Zollverein). Ἐν γένει τὸ πλεῖστον τῆς Εὐρώπης ἀποκλίνει μᾶλλον πρὸς τὸ σύστημα τῆς προκειμένης ἀστικῆς, οὕτως εἰπεῖν, δασμολογίας.

Τὰ σπουδαιότερα προσόντα τῶν δημοτικῶν δασμῶν εἶναι κοινὰ πρὸς τὰ τῶν ἐμμέσων φόρων. Ἐπειδὴ οἱ δασμοὶ οὗτοι προκαταβάλλονται ὑπὸ τοῦ ἐμπορίου, οἱ καταναλωταὶ αἰσθάνονται αὐτοὺς ὀλιγώτερον, εἰσαγομένης τῆς ἀξίας αὐτῶν ἐντὸς τῆς τιμῆς τῶν πραγμάτων. Ἡ παρατήρησις αὕτη εἶναι ἀκριβής. Πόσον ὁμῶς διαφέρει ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἢ ἔννοια τῆς πενίας καὶ ἡ ἔννοια τῆς εὐπορίας! Ἐνῶ διὰ τοὺς εὐπόρους πληθυσμοὺς δὲν περιορίζεται ἐντεῦθεν τὸ ἀναγκαῖον, ἐπιβαρύνετε διὰ τῶν ἐμμέσων δημοσίων ἢ δημοτικῶν δασμῶν τὴν κατανάλωσιν τῶν ἀπόρων πληθυσμῶν εἰς τὰ κύρια τῆς ὑπάρξεως των ἀντικείμενα, καὶ ἔπειτα ἐπιθεωρήσατε τὸ προσὸν τοῦ ἀνεπαισθήτου τῶν δημοτικῶν δασμῶν. Ἐξαφανίζεται ἐν τῇ σκληρᾷ πραγματικότητι. Τὸ πᾶν λοιπὸν συνίσταται, ὡς ἤδη προερέθη, εἰς τὴν ἐλαφρότητα τῶν ἐμμέσων φόρων καθ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ εἶδη, τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρουσι τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξίν καὶ τὴν βιομηχανικὴν δραστηριότητα. Ὁ σκοπὸς εἶναι μᾶλλον ἐκ τῶν πολλῶν τῆς χρήσεως ἀριθμῶν νὰ θεραπεύωνται αἱ ἀνάγκαι τοῦ γενικοῦ τῆς ἐπικρατείας καὶ τοῦ κοινοτικοῦ τῆς πόλεως ταμείου, ἢ ἡ ἐφ' ἡμέρας πλήρωσις αὐτῶν διὰ τῆς ἐπακολουθούσης κατόπιν ἐξαντλήσεως τῆς ὅλης ἐθνικῆς ζωῆς.

Βεβαίως ἐνὸς ἔννοια εἶναι ἀνάγκη τῆς λειτουργίας τοῦ δημοτικοῦ ὀργανισμοῦ ὁ δημοτικὸς δασμὸς τῆς καταναλώσεως,

ἔχει οὗτος ὅλα τὰ συστατικὰ τῆς πρακτικῆς πειθοῦς. Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὅποσον μένει πάντοτε ὑπὸ ἐξέτασιν εἶναι ὁ λόγος δι' ὃν ἀνεξαρτήτως τῶν λοιπῶν φυσικῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον αἰτιῶν, ἡ ζωὴ, χάρις εἰς τὴν δημοτικὴν δασμολογίαν, πρέπει νὰ καθίσταται δυσχερεστέρα ἐντὸς τῆς ζώνης τῶν πόλεων. Οἱ τελωνιακοὶ λοιπὸν φραγμοὶ, τῶν ὁποίων τὴν κατάπτωσιν ἐπιδιώκει ἡ ἐπιστήμη μεταξὺ τῶν ἐπικρατειῶν ἐπ' ἀγαθῶ τῆς ὅλης τῶν ἐθνῶν οἰκονομίας, εὐρίσκουσι διὰ τῆς δημοτικῆς δασμολογίας τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαιρέσωσιν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ κοινωνικὸν σῶμα εἰς πολλὰ τεμάχια. Ἐνῶ δὲ ἡ ἀντίφασις προφανῆς, ἀρκεῖ νὰ φαντασθῆ τις ὅτι συμπολιταί, μέλη τουτέστι τῆς αὐτῆς πατρίδος, ἀντιτάσσονται πρὸς ἀλλήλους διὰ τῶν δημοτικῶν δασμολογιῶν αὐτῶν, ἵνα σχηματίσῃ τὴν ἀθλιεστέραν ἐνώπιόν του οἰκονομικὴν εἰκόνα. Καὶ δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ὅπως ἡ καθόλου οἰκονομικὴ ἱστορία ἐπεκρότησεν εἰς τὴν πτώσιν τῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων τοῦ κράτους ἐπαρχιῶν ὑπαρχόντων κατὰ τὸν μεσαιῶνα τελωνιακῶν φραγμῶν, οὕτω θέλει ἐκανοποιήσῃ τὰς ἐν γένει προσδοκίας τῆς διὰ τῆς καταπτώσεως καὶ τῶν δημοτικῶν τῆς ἐμμέσου ταύτης φορολογίας ἐμποδίων.

Ἡ ἐποχὴ αὕτη τῆς πλήρους ἀπελευθερώσεως ἐν τῇ ἐσωτερικῇ τῶν ἐθνῶν συναλλαγῇ, διὰ τὴν ὁποίαν αἱ δημοτικαὶ διαιρέσεις οὐδεμίαν πρέπει νὰ ἔχωσι οἰκονομικὴν ἀπὸ φορολογικῆς ἐννοίας σημασίαν, ἐξαρτᾶται ἐκ πολλῶν ὀρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρῶτιστος εἶναι ἡ ἀνεύρεσις ἰδιαιτέρων πόρων εἰς συντήρησιν τοῦ δημοτικοῦ σώματος. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην τὸ Ἀγγλικὸν σύστημα τῶν εἰδικῶν τῆς πόλεως φορολογιῶν εἶναι ἄξιον ἰδιαίτερας μελέτης. Δι' ὅτι, εἰδικῶς χορηγεῖ ὁ δῆμος, δι' αὐτὸ καὶ εἰδικῶς πρέπει νὰ συνεισφέρωσιν οἱ δημόται. Φῶς, ὕδωρ, δρόμοι, ὑπόνομοι κτλ. εἶναι ἱκανῶς ἐνδεικτικαὶ διευθύνσεις, εἰς εὐρεσίαν τῶν ὀμάλωτέρων δημοτικῶν εἰσφορῶν, χωρὶς νὰ λησμονηθῶσι καὶ οἱ λοιποὶ ἀστικοί, τρόπον τινά, φόροι (οἰκοδομῶν, ἀμαξῶν, ἐπαγγελμάτων κλπ.), ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ δῆμος ἠδύνατο νὰ λάβῃ γενναιότερον μέρος τοῦ ὅσον ἤδη

ὑπὸ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ παρέχεται εἰς αὐτόν. Ἄλλ' ἀκούω τὴν ἀντίρρησην, ὅτι τοιοῦτοτρόπως οἱ παροικοῦντες ἐν τῇ πόλει ἀπομένουσιν ἀφορολόγητοι. Καὶ πῶς; Δὲν ἀρκεῖ ἢ πρὸς ὄλους ἔμμεσος ὑπερτίμησις τῆς ζωῆς ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρως καὶ τὸ ἐπιχείρημα τῆς φορολογίας τοῦ ξένου! Ἐνόμιζον ὁμῶς ὅτι τῆς οἰκονομικῆς ταύτης πανοπλίας παρήλθεν ὀριστικῶς ἡ ἐποχὴ.

ΠΕΡΙ ΨΕΥΔΟΥΣ ΠΛΟΥΤΟΥ.

Αἱ Τράπεζαι εἰσὶν αἱ μεγάλαι οἰκονομολογικαὶ ἀρτηρίαι ἐν αἷς ἀποταμιεύονται καὶ δι' ὧν διοχετεύονται τὰ κινητὰ κεφάλαια, ἐξαπλουμένης καὶ κραταιουμένης τῆς πίστεως, αὐτοῦ τοῦ ἀφανοῦς μὲν ἀλλ' ἰσχυροῦ προστάτου τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τοῦ μεγάλου τῶν κεφαλαίων πολλαπλασιαστοῦ.

Αὐτὴ αὐτὴ ἡ προσωνομία τῶν Τραπεζῶν ἀρκεῖ ὅπως ἕκαστος κατανοήσῃ τὸ μέγα ἔργον ὅπερ αὐταὶ ἐκτελοῦσι παρ' ἅπασιν τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσι καὶ ἀναμετρήσῃ τὴν δι' αὐτῶν προσγινομένην ὠφέλειαν ἐν ἀπάσαις ταῖς ἑαυτῶν σχέσεσι εἴτε μετὰ τοῦ δημοσίου, εἴτε μετὰ τῶν ἰδιωτῶν.

Τὰ καθιδρύματα ταῦτα ἦσαν ἄγνωστα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς ἄγνωστος ἦτον ὁ συνεταιρισμὸς δι' οὗ τὴν σήμερον ἐκτελοῦνται τὰ μεγάλα καὶ, ὡς εἶπεν, γιγάντεια ἔργα, εἰς τὴν ἐπιχείρησιν καὶ ἀποπεράτωσιν τῶν ὁποίων ἀδυνατεῖ νὰ ἐπαρκέσῃ ἡ ἀτομικὴ ἐνέργεια, ἀποδειλιῶσα ἐνώπιον τῶν παρουσιαζομένων προσκομμάτων οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον τοῦ ὄγκου τῶν ἀπαιτουμένων δαπανῶν.

Ἐκτὸς τοῦ προκειμένου θὰ ἦτο ἂν ἀνεφέρομεν ἐν τῇ συντόμῳ ταύτῃ διατριβῇ, ὅτι ἡ ἀρχαιοτέρα Τράπεζα ἦν ἀναφέρει ἡ ἱστορία εἶναι ἡ ἰδρυθεῖσα ἐν Βενετίᾳ κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα, ὅτι μετ' αὐτὴν ἀνάφαινεται ἡ τῆς Βαρ-

κελόνης περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρίδος, μετ' αὐτὴν δὲ ἡ τῆς Γενούης συστηθεῖσα τὸ 1407, καὶ κατόπιν αὐτῆς ἡ τῆς Ἀμστελδάμης συστηθεῖσα τὴν 31 Ἰανουαρίου 1609, μετ' αὐτὴν ἡ τοῦ Ἀμβούργου, συστηθεῖσα τὸ 1649, εἶτα ἡ τοῦ Ῥοτερδάμου συστηθεῖσα τὴν 18 Αὐγούστου 1635 καὶ ἡ τῆς Στοκχόλμης συστηθεῖσα τὸ 1668. Δὲν εἶναι ὁμῶς περιττὸν ν' ἀναφέρωμεν ὅτι τὸ πρῶτον τραπεζικὸν καθίδρυμα τὸ ἀνήκον κυρίως εἰς τὴν σειρὰν τῶν νεωτέρων Τραπεζῶν καὶ τὸ ὅποιον ὡς ἐκ τῆς φύσεως καὶ τοῦ κύκλου τῶν ἐργασιῶν του ἔσχε καὶ διατελεῖ ἔχον μεγάλην σημαντικότητα εἶναι ἡ Τράπεζα τοῦ Λονδίνου συστηθεῖσα τὸ ἔτος 1694, καθόσον ἡ Τράπεζα αὕτη ἐξήσκησεν ἀδιακόπως τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκδίδειν γραμμάτια κυκλοφοροῦντα, πληρωτέα τῷ κομιστῇ καὶ ἐν ὄψει.

Αἱ μετὰ τὴν Τράπεζαν τοῦ Λονδίνου συστηθεῖσαι Τράπεζαι, εἴτε ἔχουσαι εἴτε μὴ δικαίωμα τοῦ ἐκδίδειν γραμμάτια κυκλοφοροῦντα, πληρωτέα τῷ κομιστῇ καὶ ἐν ὄψει, ἐπιτοσοῦτῳ ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ ἐν τῷ παλαιῷ καὶ ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ ὥστε ἀποβαίνει οὐ μόνον δυσχερὴς ἀλλὰ καὶ ἄνευ ἐνδιαφέροντος ἢ κατ' ὄνομα ἀπαριθμήσις αὐτῶν. Ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ὅτι διὰ τῆς συστάσεως τῶν Τραπεζῶν αὐτῶν ἔλαβον καταπληχτικὰ διαστάσεις αἱ ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐνεκα τῆς πολλαπλασιάσεως τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν προεξοφλητικῶν ἐργασιῶν, πρὸς δὲ καὶ τῆς εὐκολίας τῶν πρὸς τὸ συνεταιρίζεσθαι μέσων.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ τῶν Τραπεζῶν σύστασις καὶ ὁ γεννήσας αὐτὰς συνεταιρισμὸς μετέβαλον τὴν ὄψιν τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐργασιῶν διὰ τῆς ἀπεράντου ἐκτάσεως καὶ τῆς ἀπέριου ποικιλίας τῶν συναλλαγῶν καὶ παρήγαγον ἔργα δι' ὧν ἐξηφανίσθησαν αἱ ἀποστάσεις, διευκολύνθησαν καὶ συνεσφίχθησαν αἱ διεθνεῖς σχέσεις, συνέδθησαν δὲ καὶ συνωκείωθησαν παντοῖα καὶ ποικίλα συμφέροντα ἐθνῶν ἐχόντων ἀναμοίας ἔστιν ὅτε καὶ ἀντιθέτους πολιτειακὰς ἀρχὰς ἢ καὶ συγκρουόμενα ἐθνικὰ συμ-

φέροντα, ἀνάγκη ν' ἀναγνωρίσωμεν ὅτι παρὰ τοῖς ἀναμφισβητήτοις ταύτοις ἀγαθοῖς ἀναβλάστησαν προϊόντος τοῦ χρόνου, παράσιται τινες παραφυάδες αἰτινες ἀποτρέπονται ἐκ τοῦ ὄν ὁ συνεταιρισμὸς καὶ αἱ τράπεζαι προτίθενται καὶ δι' ὃν συνεστήθησαν τελικὸν σκοπὸν, τὴν ἐπιδιώξιν τοῦ κέρδους ἀναπτυσσομένων καὶ ἐπεκτεινομένων τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων διὰ τῆς πολλαπλασιασέως καὶ τῆς παραγωγικῆς χρήσεως τῶν κεφαλαίων, πρὸς δὲ καὶ διὰ τῆς ἐδραώσεως τῆς πίστεως.

Αἱ παράσιτοι αὗται παραφυάδες εἰσὶν ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ κυβεία, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ ψευδὴς πλοῦτος.

Καὶ τὴν μὲν κυβείαν ὁ νόμος ἐπειράθη νὰ περιστείλῃ κατατάξας αὐτὴν ἐν τοῖς τυχαίοις παιγνίοις ἅτινα ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τοῦ θυλακίου τοῦ ἐνὸς καὶ μεταφέρουσιν ἐν τῷ θυλακίῳ τοῦ ἑτέρου μέρος ἢ τὸ ὅλον τῶν κεφαλαίων τοῦ πρώτου, ἄνευ παραγωγικοῦ τινος ἀποτελέσματος, καταστρέφοντα τοῦτον καὶ ὠθοῦντα αὐτὸν εἰς τὴν ἔνδειαν, ἵνα μὴ εἶπω, φεῦ! εἰς τὴν αὐτοκτονίαν, ἀνυψῶντα δ' ἐκεῖνον μέχρις ἀναισχύντου καὶ προκλητικῆς ἐπιδείξεως. Ἄλλ' ἡ περιστολὴ αὕτη τοῦ νόμου κατέστη ἀνίσχυρος ὅπως ἐπιτύχῃ καθ' ὁλοκληρίαν τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ καὶ ἐπαναφέρῃ τὴν κανονικὴν καὶ ἔννομον λειτουργίαν τῶν οἰκονομολογικῶν θεσμῶν, ὥστε ἡ κυβεία μετημφισμένη εἰς ἀγορὰν καὶ πώλησιν πραγματικὴν ἐπιτυγχάνει πολ- λάκις νὰ καταστήσῃ ἀνίσχυρον τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου οὐ μόνον ἐπὶ προδήλῳ βλάβῃ σπουδαίων ιδιωτικῶν συμφερόντων ἀλλὰ καὶ ἐπὶ σοβαρᾷ διαταράξει νομιμωτάτων συναλλαγῶν.

Περὶ τοῦ ψευδοῦς ὅμως πλοῦτου οὐδέποτε ἐλήφθη ἡ τουλάχιστον ἀγνοοῦμεν ἂν ἐλήφθη πρόνοιά τις ὑπὸ τοῦ Νομοθέτου ὅπως ἀποτρέψῃ τὰς δι' αὐτοῦ καὶ ἔνεκα αὐτοῦ δυναμένας ἵνα προκύψωσι διαταράξεις ἐν τῇ κοινωνικῇ οἰκονομίᾳ. Ὀνομάζω δὲ ψευδῆ πλοῦτον τὸν μὴ ὑπάρχοντα ἐν τῇ πραγματικότητι, ἀλλ' ὡς εἰπεῖν δημιουργούμενον ἐκ συνθήκης μεταξὺ τῶν συναλκαττομένων ἐπὶ τῇ ἐλπίδι

προσδοκωμένου μερίσματος ἀνωτέρου τοῦ συνήθους τόκου. Ἐπὶ παραδείγματος, συστανομένων Τραπεζῶν ἢ ἄλλων ἀνωνύμων ἐταιριῶν, τῶν ὁποίων μέρος ἢ τὸ ὅλον τῶν μετοχῶν δίδεται εἰς δημοσίαν ἐγγράφην, συμβαίνει πολλάκις ἵνα αἱ μετοχαὶ αὐταί, αἱ μὴ ἀντιπροσωπεύουσαι εἰμὴ ὠρισμένον κατατεθὲν κεφάλαιον, λαμβάνωσιν ὑπερτίμησιν ἀνωτέραν τοῦ κατατεθέντος κεφαλαίου κατὰ δέκα, εἴκοσι ἢ καὶ πλείονα ἐπὶ τοῖς ἑκατόν.

Ἡ ὑπερτίμησις αὕτη, ἢ μὴ ἀντιπροσωπεύουσα πραγματικὸν κεφάλαιον, ἀλλὰ στηριζομένη ἐπὶ προσδοκωμένου κέρδους, ἀποτελεῖ ἐν σύνολον πλοῦτου μὴ ὑπάρχοντος ἐν τῇ πραγματικότητι, ὡς τοιοῦτου δὲ ἐξαφανιζομένου ἅμα ὡς βεβαιωθῇ ὅτι ἡ δημιουργήσασα αὐτὸν αἰτία δὲν ὑφίσταται. Καὶ περ ὅμως ὁ οὕτω δημιουργούμενος ἐπὶ ἀπλή προσδοκίᾳ κέρδους ψευδὴς πλοῦτος δύναται, ψευθεισῶν τῶν ἐφ' ὧν στηρίζεται προσδοκιῶν, νὰ ἦ πρόξενος ἀνυπολόγιστων ζημιῶν, ἐπομένως δὲ σπουδαίων διαταράξεων, ὁ Νομοθέτης ὀφείλει ν' ἀφίνη πλήρη ἐλευθερίαν ἐνεργείας εἰς τὰς ἰδιωτικὰς συναλλαγὰς, τὰς μὴ ἀντικειμένας τῷ νόμῳ καὶ μὴ προσβαλλούσας τὰ χρηστά ἦθη, καθότι οἱ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλόμενοι εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν συναλλαγῶν περιορισμοὶ, λόγῳ κηδεμονίας τῶν ιδιωτικῶν συμφερόντων, παραλύουσι πᾶσαν πρὸς εὐόδωσιν σπουδαίων ἔργων διάθεσιν καὶ καταβάλλουσι πᾶν πρὸς ἐπιχείρησιν τοιούτων ἔργων θάρρος.

Τὸ αὐτὸ ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν καθιδρυμάτων ἐκείνων, εἴτε Τραπεζικῶν, εἴτε βιομηχανικῶν, τὰ ὁποῖα τυγχόντα προνομίων δυνάμει τοῦ νόμου δίδουσι μέρος ἢ τὸ ὅλον τῶν μετοχῶν των εἰς δημοσίαν ἐγγράφην, διότι, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἡ ὑπερτίμησις τῶν μετοχῶν κύριον λόγον ἔχει τὴν παροχὴν τοῦ προνομίου. Αἱ μετοχαί, ἐπὶ παραδείγματος, Τραπεζικῆς λαβούσης τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τοῦ ἐκδίδειν τραπεζικὰ γραμμάτια θέλουσι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὑπερτιμηθῆ διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι τὸ μερίσμα τῶν μετοχῶν αὐ-

τῶν προσδοκᾶται κατὰ πολὺ ὑπέρτερον τοῦ συνήθους τόκου. Καὶ ἐνόσω μὲν δὲν δοθῇ μέρισμα κίνδυνοι σπουδαῖοι δὲν ἐπαπειλοῦνται, διότι, πρὸ τούτου, ἕκαστος μετὰ πολλοῦ δισταγμοῦ θὰ ἠγόραζε μετοχὰς ὑπερτιμημένας κατὰ δέκα ἢ δέκα πέντε τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τοῦ κατατεθέντος κεφαλαίου, ἀλλ' ἅμα δοθῇ μέρισμα ἀνερχόμενον εἰς 10, 12 ἢ 20 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν τότε ἡ ὑπερτίμησις τῶν μετοχῶν δύναται νὰ λάβῃ μεγάλας διαστάσεις καὶ ν' ἀνέλθῃ εἰς πενήκοντα ἢ καὶ ἑκατὸν ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν, χωρὶς, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἡ ὑπερτίμησις ν' ἀντιπροσωπεύῃ πραγματικὸν κεφάλαιον, τοιοῦτοτρόπως δὲ αἱ μετοχαὶ αἱ ἀντιπροσωπεύουσαι πραγματικὸν κεφάλαιον δύο ἑκατομμυρίων θέλουσι κυκλοφορεῖ ὡς ἀντιπροσωπεύουσαι κεφάλαιον τριῶν ἢ τεσσάρων ἑκατομμυρίων, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει θέλομεν ἔχει κυκλοφοροῦντα πλοῦτον ἐνὸς ἢ δύο ἑκατομμυρίων ὑποκείμενον νὰ ἐξατμισθῇ διὰ τῆς λήξεως ἢ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ προνομίου ἢ ἕνεκα ἄλλων αἰτιῶν ὑφ' ὧν κατὰ περιόδους συνταράσσονται τὰ χρηματιστικὰ κέντρα, τότε δὲ ἡ διατάραξις ἔσεται σπουδαία ἐπὶ βλάβῃ οὐ μόνον ἰδιωτικῶν ἀλλὰ καὶ δημοσίων συμφερόντων.

Ὅπως καταδείξωμεν ἅπασαν τὴν σπουδαιότητα τοῦ ὑπὸ σκέψιν ἀντικειμένου ἀρκεῖ νὰ φέρωμεν ὡς παράδειγμα τὴν Ἑθνικὴν ἡμῶν Τράπεζαν τῆς ὁποίας αἱ μετοχαὶ ἀνερχόμεναι εἰς δέκα ὀκτὼ χιλιάδας, ὧν ἑκάστη ἀντιπροσωπεύει κεφάλαιον μὲν κατατεθὲν δραχ. 1000, ἀποθεματικὸν δὲ δρ. 660, ἀντιπροσωπεύουσι πραγματικὸν κεφάλαιον δραχ. 28,800,000. Ἐν τούτοις αἱ μετοχαὶ αὐταὶ κυκλοφοροῦσιν ἀντὶ δραχ. 3300 ἑκάστη, ἀντιπροσωπεύουσαι οὕτω κεφάλαιον δρ. 59,400,000, εἰς τρόπον ὥστε κυκλοφορεῖ ψευδῆς πλοῦτος, μὴ ἀντιπροσωπεύομενος δηλαδή ὑπὸ πραγματικῷ κεφαλαίῳ, ἐκ δρ. 30,600,000. Ἀπέναντι τοσούτω κολοσσιαίου ποσοῦ καταλαμβάνεται τις ὑπὸ τρόμου ἀναλογιστέου τὰς διαστάσεις τῆς διαταράξεως ἣν δύναται νὰ ἐπενέγκῃ ἡ αἰφνιδικὰ ἐξάτμισις τοῦ πλοῦτου αὐτοῦ.

Εὐχόμεθα ἵνα οὐδέποτε παρουσιασθῇ τοιαύτη ἀποτρό-

παιος ἡμέρα, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αἱ καταστροφαὶ αὐταὶ εἰσὶν ἐντὸς τοῦ δυνατοῦ, ἀποτελοῦσαι μέρος τῶν συνήθων συμβαμάτων, καθήκον ἔχει ἡ πολιτεία ἵνα προνοήσῃ περὶ τῶν ληπτέων μέτρων πρὸς ἀποτροπὴν ἐνδεχομένων κινδύνων τοῦλάχιστον διὰ τὸ μέλλον. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ νομίζομεν νομοθετικὴ διάταξις περιορίζουσα τὸ διανεμηθὲν μετὰ τοῖς μετόχοις μέρισμα εἰς οὐχὶ πλέον τῶν 10 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τοῦ κατατεθέντος κεφαλαίου, προστιθεμένων πέραν τοῦ ποσοῦ τούτου τῶν κερδῶν εἰς τὸ κεφάλαιον ὁπότε ἀκόμη, διὰ τῆς προσθήκης ταύτης, θὰ ἐτριπλασιαζέτο τὸ κατατεθὲν κεφάλαιον. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ τοῦ ὅσον ἀπλοῦ καὶ φυσικοῦ, τόσον συντηρητικοῦ καὶ εὐεργετικοῦ, ὁ μέτοχος θέλει κρατεῖ εἰς χεῖρας τοῦ μετοχῆν ἀντιπροσωπεύουσαν πραγματικὸν κεφάλαιον, ἐπομένως δὲ πραγματικὸν πλοῦτον μὴ ὑποκείμενον εἰς τὰς ἐνδεχομένας ἐκείνας ζημίας αἰτινες εἰσὶν ἡ φυσικὴ συνέπεια συναλλαγῶν ἔχουσῶν ἀντικείμενον ψευδῆ πλοῦτον.

Ἴνα δὲ μὴ ἐπισωρεύωνται ἐν τῷ αὐτῷ Τραπεζικῷ ἢ τῷ αὐτῷ βιομηχανικῷ καθιδρύματι κεφάλαια πλείονα τῶν ὅσα τὰ καθιδρύματα ταῦτα δύναται νὰ τοποθετῶσι τὸ πλεόνασμα, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐκ τῶν κερδῶν κρατουμένου ποσοῦ, διανεμηθῆτω τοῖς μετόχοις, ἀποφασίζομένης τῆς διανομῆς εἴτε ὑπὸ τῶν διοικητικῶν Συμβολαίων, εἴτε ὑπὸ τῶν γενικῶν συνελεύσεων.

Τὸ μέτρον τοῦτο θέλει ἔχει τὸ πλεονέκτημα ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ μὴ μένωσι νεκρὰ τὰ κεφάλαια, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ κυκλοφοροῦσαι τῶν ἄνωγύμων ἐταιριῶν μετοχαὶ ν' ἀντιπροσωπεύουσι πάντοτε πραγματικὸν ὅσον ἔνεστι καὶ οὐχὶ κατὰ συνθήκην κεφάλαιον, καί, ὅπερ οὐσιωδέστατον, τὸ ἀγοραῖον τῶν κυκλοφοροῦσῶν μετοχῶν τίμημα νὰ μὴν ἐκπίπτῃ εἰς τὴν ἐλαχίστην πνοὴν παγετώδους ἀνέμου. Οὐδόλως ὁμως ἐννοοῦμεν ὅτι διὰ τοῦ μέτρου τούτου θέλουν παύσει αἱ διακυμάνσεις τῶν τιμῶν αἰτινες εἰσὶν ἡ φυσικὴ συνέπεια τῆς ζητήσεως καὶ τῆς προσφορᾶς, ἀλλ'

οὔτε αἱ ὑποτιμήσεις αἱ προκαλούμεναι ὑπὸ κοινωνικῶν διαταράξεων. Ἀναμφισβήτητον ὅμως ἐστὶ ὅτι, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, αἱ μετοχαὶ αἱ ἀντιπροσωπεύουσαι πραγματικὸν κεφάλαιον ὑπόκεινται εἰς ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ μικροτέρας ὑποτιμήσεις ἢ αἱ μετοχαὶ αἱ ἀντιπροσωπεύουσαι ψευδῆ πλοῦτον.

Ἐάν τὸ ὑποδεικνυόμενον μέτρον, τὸ μὴ προσβάλλον μὲν οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον τὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα προνοῦν δὲ ὑπὲρ τῶν γενικῶν, ἐφηρμόζετο δυνάμει νομοθετικῆς διατάξεως, ἐσμὲν βέβαιοι ὅτι αἱ κοινωνίαι θὰ ἀπηλλάσσοντο κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τῶν καταστρεπτικῶν συνεπειῶν τῶν χρηματιστικῶν διαταράξεων, καὶ ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα θὰ περιεβάλλοντο οὕτω ὑπὸ πλειόνων ἐγυρήσεων.

N. I. ΒΑΣΣΑΜΑΚΗΣ.

ΜΑΘΗΤΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ.

Ἡ ἐν τοῖς δημοτικῶν σχολείοις φοίτησις πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς τὸ σημαντικώτερον γνῶρισμα τῆς ἐθνικῆς τάσεως εἰς περαιτέρω προαγωγὴν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Δυνάμεθα ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην νὰ καταρτίσωμεν δύο κεφαλαιώδεις κατηγορίας, ἀφ' ἐνὸς τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἐν αἷς ἰσχυρωτέρα ἢ πρὸς τὴν λαϊκὴν τοῦ πνεύματος ἀνάπτυξιν τάσις, καὶ ἀφ' ἐτέρου τῶν χωρῶν ἐν αἷς ἀσθενέστερον αὕτη λειτουργεῖ. Πρὸς τοῦτο δὲ παρέχουσιν ἰδιαιτέρον διαφέρον τελευταῖαι τινὲς ἐπὶ τοῦ θέματος ἐν γένει τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως μελέται τοῦ K. Levasseur, ἐκ τῶν ὁποίων διαφωτίζεται οὐσιωδῶς ἡ καταστατικὴ τοῦ ζητήματος θέσις. Ἐάν δεχθῶμεν ὡς μονάδα συγκρίσεως τὴν ἑκατοστὴν τῶν ἐν ταῖς ἐπομέναις χώραις κατοίκων, οἱ φοιτῶντες τὰ καθ' ἑκάστην χώραν δημοτικὰ σχολεῖα διατελοῦσιν ἐν ταῖς ἐξῆς ἀναλογίαις :

A'. Κατηγορία	B'. Κατηγορία.
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι 18	Αὐστρία 9
Σαξωνία 17,5	Ἰσπανία 9
Βάδην 16	Ἴρλανδία 8
Βυρτεμβέργην 15,5	Οὐγγαρία 7,5
Ἑλβετία 15,5	Ἰταλία 6,5
Δανιμαρκία 15	Ἑλλάς 5,5
Γερμανία 15	Χιλὴ 4
Σουηδία 13,7	Πορτογαλλία 2,5
Βαυαρία 13	Ρωμανία 2
Ὀλλανδία 13	Μεξικὸν 2
Γαλλία 13	Ρωσσία 2
Νορβηγία 12,5	Βρασιλία 1,2
Ἀγγλία 12	Τουρκία 1
Βέλγιον 11,9	Αἴγυπτος 0,2

Ἡ ἀνωτέρω κατάταξις περιέχει πολλὰ στοιχεῖα εἰς βαθυτέραν ἐξέτασιν τοῦ κοινωνικοῦ τούτου φαινομένου. Ἐάν μελετήσωμεν τὴν ἀνισότητά τῆς πνευματικῆς ἐντάσεως ἐκ τῆς ἐπόψεως τῆς θρησκείας, προξενεῖ ἐντύπωσιν ὅτι ἐν τῇ δευτέρᾳ κατηγορίᾳ δὲν ἀπαντᾶται οὐδεμία χώρα διαμαρτυρουμένη, ἐν ᾗ ἐν τῇ πρώτῃ κατηγορίᾳ, τῇ περιεχοῦσῃ πλειονας καλλιεργητὰς τῆς λαϊκῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐπὶ 14 ἐπικρατειῶν αἱ 11 εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον κατ' ἐξοχὴν διαμαρτυρούμεναι. Ἐξασκεῖ μεγάλην ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπιρροὴν ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία, ἥτις, καθ' ὅσον ἐνεργεῖται τελειότερον διὰ βιβλίων, προὑποθέτει ἰκανὸν βαθμὸν γραμματικῆς ἀναπτύξεως. Οἱ μεσημβρινοὶ λαοὶ εὐχαριστοῦνται πλειότερον ἐν τῇ φανταστικῇ ὁμιλίᾳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ῥητόρων καὶ εὐρίσκουσι τὸν τρόπον, ἵνα περιπλέον καὶ ἐπὶ τῇ ἐλλείψει τοιούτων παρηγορῶνται. Ἡ παρατήρησις αὕτη ὀδηγεῖ εἰς κλιματολογικὰς καὶ φυλετικὰς παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἀφίνω εἰς τὸν ἀναγνώστην καὶ τὰς ἱστορικὰς μελέτας αὐτοῦ.

Καὶ ἡ ἐποψὶς δὲ τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου ἐξασκεῖ μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἐνεργείας τῶν δημοτικῶν σχολείων. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἀνοίξητε τὰς πύλας αὐτῶν. Ἴνα ἐλκύσωσι ταῦτα πλείονα ἀριθμὸν μαθητῶν, πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν ἰκανοὶ πό-

ροι και δια τὸ σχολεῖον και δια τὸν μαθητὴν. Ἐν τούτοις ὁ ἀνωτέρω πίναξ δια τῶν δύο κατηγοριῶν αὐτοῦ ἀποδεικνύει, ὅτι ἐν τῇ περιεχούσῃ τὴν δραστηριωτέραν λαϊκὴν διδασκαλίαν ἀνήκουσι και τὰ πλουσιώτερα σχετικῶς ἔθνη. Κινήσεις τῆς ὕλης και κινήσεις τοῦ πνεύματος εἶναι δύο ἐλατήρια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὰ ὁποῖα συναντῶνται εἰς τὴν τελικὴν τῆς ἀνάπτυξιν.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἐκ τοῦ ἐσχάτως δημοσιευθέντος ἐπισήμου πίνακος τῆς κινήσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν μῆνα Αὐγούστον 1875 δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν ἐνδιαφερούσας πληροφορίας περὶ τῆς διευθύνσεως τῆς συναλλακτικῆς τοῦ τόπου δραστηριότητος. Ἀκριβῶς εἰπεῖν, πρόκειται οὐδὲ περὶ ὅλης τῆς εἰσαγωγῆς οὐδὲ περὶ ὅλης τῆς ἐξαγωγῆς, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐνεργουμένων διὰ τῶν τελωνείων τῆς Α' και Β' τάξεως και τινων τῆς Γ'. Ὅπως και ἂν ἔχη, κεῖνται ὑπ' ὄψιν τὰ μηνιαῖα πορίσματα τῶν σημαντικωτέρων ἐμπορικῶν διεξόδων ἡμῶν, ἧτοι τῶν τελωνείων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Πατρῶν, Σύρου, Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Σπετσῶν, Ναυπλίου, Θήρας, Λευκάδος, Καλαμῶν, Χαλκίδος, Ὑδρας και Γαλαξειδίου.

Ἡ μὲν εἰσαγωγή ἀνέβη εἰς 9 041 022 δρ. ἡ δὲ ἐξαγωγή εἰς 6 769 987 δρ. Ἐπομένως κατὰ τὸν Αὐγούστον 1875, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν ἐν Ἑλλάδι τιμῶν, ἠγοράσαμεν πλείοτερα ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς τῶν ὄσων ἐπώλησαμεν πρὸς αὐτήν. Ἡ ἀναλογία εἰς ἑκατομύρια 9 : 6 εἶναι λίαν ἐνδεικτικὴ. Ἄς μελετήσωμεν εἰδικώτερον εἰς τί συνίσταται τὸ κυριώτερον τῆς συναλλαγῆς ταύτης.

ΕἰΣΑΓΩΓΗ. — Ἡ Κορινθιακὴ σταφίς εἶναι ἐπὶ κεφαλῆς. Ὡς γνωστὸν κατ' Αὐγούστον ἄρχονται κυρίως αἱ φορτώ-

σεις τῆς ἡμετέρας σταφίδος, τῆς ὁποίας ἡ ἀξία ἀνέβη κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον εἰς 4 308 524 δρ. Ἀκολουθῶς ἔρχονται τὸ ἔλαιον 945 758 δρ. τὰ σύκα 450 400 δρ. τὰ δέρματα 444 388 δρ. (ἐν αἷς, ἀναγκαῖα σημειώσεις διὰ τὸν κλάδον τοῦτον τῆς ἡμετέρας βιομηχανίας, 17 900 δρ. εἰς ἀκατέργαστα και 396 488 δρ. εἰς κατεργασμένα), τὰ προϊόντα τῆς νεαρᾶς νηματουργίας ἡμῶν 100 694 δρ. ὁ καπνὸς 94 340 δρ. ἡ μέταξα 79 600 δρ. ὁ σάπων 76 573 δρ. αἱ βάλανι 62 350 δρ. και διάφορα ἄλλα μικροτέρων ἀξιῶν, συλλήβδην 237 360 δρ.

Ἐὰν κατατάξωμεν τὴν ἐξαχθεῖσαν ἐμπορικὴν ὕλην (ἐκτὸς τῆς συλλήβδην εἰς διάφορα), καθ' ὅσον τὰ ἐκτεθέντα στοιχεῖα αὐτῆς ἀποκλίνουσι μᾶλλον πρὸς τὰς κυριώτερας διαιρέσεις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, ἀφ' ἑνὸς παραίστανται τὰ προϊόντα τῆς φύσεως και ἀφ' ἑτέρου τὰ προϊόντα τῆς τέχνης. Ἡ Κορινθιακὴ σταφίς, τὸ ἔλαιον, τὰ σύκα, τὰ ἀκατέργαστα δέρματα, ὁ καπνὸς και αἱ βάλανι ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν και ἐκπροσωποῦσιν ἀξίαν δρ. 5 879 272· τὰ κατεργασμένα δέρματα τὰ νήματα, ἡ μέταξα και ὁ σάπων ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν και ἐκπροσωποῦσιν ἀξίαν δρ. 653 355. Ἡ ἀναλογία εἶναι εἰς 9 : 1, ἐπομένως ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι κυρίως ἐξαγωγικὸς πρώτων ὑλῶν τόπος και ὅτι ἡ βιομηχανικὴ αὐτῆς ἀνάπτυξις εἶναι σταθερῶς προσδοκία τοῦ μέλλοντος.

ΕἰΣΑΓΩΓΗ. — Ἡ ἐνδυμασία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν. Οἱ ἀρχαιοπρεπεῖς πρέπει νὰ ἐκπληχθῶσι βεβαίως, ὅτι εἰς ἓνα μῆνα ἠγοράσαμεν ὑφάσματα ἀξίας 2 849 374 δρ. Τὴν πτωχὴν ἠλακάτην! Ποῦ και ποῦ ἐμφανίζεται εἰς τὰς ὀπισθοδρομικὰς κοινότητας ἡμῶν αὐτῆ, ἧτις ἄλλοτε εἶχε τὸ λύειν και τὸ δεσμεῖν ἐπὶ τῶν σωμάτων τῆς παρελθούσης γενεᾶς. Μεταξὺ τῶν ὑφασμάτων προίστανται τὰ μάλλινα 1 064 687 δρ. τὰ βαμβακερὰ 850 254 δρ. τὰ βαμβακομάλλινα 409 855 δρ. τὰ μεταξωτὰ 192 269 δρ. τὰ λινὰ 59 289 δρ. κλπ. Ἀκολουθῶς ἔρχονται οἱ δημητριακοὶ καρποὶ 1 530

811 (ἐξ ὧν 9 525 δρ. εἰς ἄλευρα), τὰ δέρματα 1 008 987 δρ. (ἐξ ὧν 103 822 δρ. εἰς κατεργασμένα), ἡ ξυλεία 516 636 δρ. ἡ ζάκχαρις 352 001 δρ. οἱ γαιάνθρακες 297 706 δρ. ὁ σίδηρος 275 494 δρ. (ἐξ ὧν 147 250 δρ. εἰς κατεργασμένον), ὁ καφὲς 125 654, τὰ τεταριγευμένα ἐν γένει 119 676 δρ. ὁ χάρτης 99 339 δρ. τὰ κτήνη 95 886 δρ. τὰ σχοινία 88 608 δρ. τὸ ὄρυζιον 87 084, δρ. οἱ πῖλοι 86 733 δρ. τὰ ἔλαια ἐν γένει 83 479 δρ. καὶ διάφορα ἄλλα μικροτέρων ἀξιών συλλήβδην 1 423 857 δρ.

Ἐὰν μελετήσωμεν τὴν εἰσαγωγὴν ταύτην ἐκ τῆς ἀμέσου, τρόπον τινά, ἀπολαυστικῆς ἢ παραγωγικῆς ἐπόψεως, ἐντύπωσιν προξενεῖ ἢ ἐπικράτησις τῆς πρώτης. Κυρίως εἰπεῖν, ὁ ἀκατέργαστος σίδηρος, οἱ γαιάνθρακες, ἡ ξυλεία καὶ τὰ ἀκατέργαστα δέρματα ἔχουσι μᾶλλον τὸν τύπον τοῦ περαιτέρω παραγωγικοῦ ὀργάνου. Ὅθεν ἡ εἰσαχθεῖσα ἀξία αὐτῶν ἀναβαίνει εἰς 1 847 454 δρ. τοῦτέστι ἀπέναντι τῶν λοιπῶν ἀνωτέρω κατανομαζομένων ἀποτελεῖ τὸ τέταρτον τῆς εἰσαγωγῆς. Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω κατατάξεως, ὅτι κατὰ τὰς διαφόρους ἐμφανίσεις τῆς καθόλου ἐργατικῆς δυνάμεως πολλάκις τὸ ἀπολαυστικὸν διὰ τοὺς μὲν κτῆμα, εἶναι παραγωγικὸν διὰ τοὺς δὲ ὄργανον.

ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΤΟΥ ΚΑΤΩΝΟΣ.

Μεταξὺ τῶν δραστηριωτέρων αἰτίων τοῦ Ρωμαϊκοῦ μεταγαλείου πρέπει πάντως νὰ θεωρηθῇ ἡ πρὸς τὴν γεωργίαν ἰδιαιτέρα κατὰ προτίμησιν διεύθυνσις τοῦ λαοῦ εὐθύς ὡς ἐξεδιωχθησαν οἱ βασιλεῖς ἐκ τῆς Ρώμης. Ἡ γεωργικὴ αὕτη τροπὴ διήρκεσε, κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Dureau de la Malle (Πολιτικὴ Οἰκονομία τῶν Ρωμαίων 3, 4), μέχρι τοῦ τέλους τῶν πολέμων τοῦ Ἀννίβου καὶ συμπίπτει μετὰ τῆς

μειζονος διαιρέσεως τῶν ἰδιοκτησιῶν. Ὅταν ὁμως αἱ μικραὶ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐξοχῆς ἰδιοκτησίαι συνεχωνεύθησαν εἰς μεγάλας, δι' ὧν τῶν ἀμέσων ἢ ἐμμέσων συνεπειῶν τοῦ διαδεξαμένου τὴν ἐλευθερίαν ἀπολυτισμοῦ, ἡ γεωργικὴ τότε παρακμὴ κατέλαβε τὸν τόπον, δὲν ἐβράδυνε δὲ καὶ ἡ κοινωνικὴ κατόπιν αὐτῆς πτώσις.

Ἡ περίοδος ἐκείνη δὲν διακρίνεται ἐκ τῆς συσσωρεύσεως κολοσαίων περιουσιῶν. Ὁ σκοπὸς ἦτο μᾶλλον ἡ κοινὴ εὐημερία. Ἐνῶ δὲν ὑπῆρχον ζάπλοιοι ἔλειπον καὶ τὰ πυκνά τῶν ἀνεστίων τάγματα. Ἀφ' ἐτέρου ὑπῆρχεν ἀφθονία ἐργατῶν διὰ τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν πατρίδα· ὑπακοή, ἐγκράτεια (λέγει ὁ προμνησθεὶς συγγραφεὺς 3, 20), μετριοπάθεια, σταθερότης ἐν ταῖς ἀτυχίαις, ὑπομονὴ ἐν ταῖς ἐπιχειρήσεσι, φιλοδοξία, πατριωτισμὸς ἦσαν κοινὰ τοῦ λαοῦ προσόντα: Χρυσοὺς διὰ τὴν Ρώμην αἰῶν τῶν ἰδιωτικῶν καὶ δημοσίων ἀρετῶν.

Ἡ ἐποψὶς αὕτη τῆς γεωργικῆς βιομηχανίας κινεῖ ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν· ἐνῶ δὲ δύναται αὕτη νὰ μελετηθῇ κατὰ διαφόρους μεθόδους, προτιμῶ τὰς μᾶλλον πρὸς τὴν ἐκτεθεῖσαν μεγάλην ἐποχὴν προσφάτους ἰδέας τοῦ περιφήμου Κάτωνος, περὶ τοῦ ὁποῦ ἔλεγεν ὁ Πλούταρχος (Βίοι Παράλληλοι, Μάρκος Κάτων, 24) ὅτι «τὴν γεωργίαν μᾶλλον ἡγεῖτο διαγωγὴν ἢ πρόσδοον». Ὁ Πλούταρχος ἔζη εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ πλοῦτος ἐξεμηδένιζε τὰ μικρὰ εἰσοδήματα. Θέλομεν ὁμως ἰδεῖ ὅτι ὁ Κάτων ἐν τῷ περὶ γεωργικῆς οἰκονομίας (de re rustica) μόνῳ περισωθέντι συγγράμματι αὐτοῦ συνδυάζει καὶ διαγωγὴν καὶ πρόσδοον. Ἀντιγράφω ἐκ τῶν γενικῶν ἀρχῶν αὐτοῦ τὰς ἐπομένας πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ συμβουλᾶς.

—Ὅταν οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἤθελον νὰ ἐπαινέσωσι πολίτην ἀγαθόν, τῷ ἀπένεμον τοὺς τίτλους τοῦ ἀγαθοῦ γεωργοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ καλλιεργητοῦ τῆς γῆς. Αἱ ἐκφράσεις αὗται ἦσαν παρ' αὐτοῖς τὸ τελευταῖον τῶν ἐπαίνων ὄριον. Μεταξὺ τῶν ἐργαζομένων τὴν γῆν γεννῶνται οἱ καλλίτεροι πολῖται, οἱ ἀνδριότεροι στρατιῶται, καὶ τὰ εἰσοδήματα εἰ-

ναι έντιμα, έξησφαλισμένα και ούδαμῶς άπεχθῆ. Οί άσχο-
λούμενοι εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς δὲν σκευωρῶσι σχέ-
δια ἐπικίνδυνα.

Ὅταν άποφασίσῃς τὴν άπόκτησιν άγροτικοῦ κτήματος,
προφυλάχθητι ἀπὸ τὴν ὁρμὴν τῆς ἐπὶ πάσῃ τιμῇ άγορα-
σίας. Μὴ ἔσο φειδῶλος εἰς τὰς ἐπισκέψεις και μελέτησον
πολλάκις αὐτό. Ὅσῳ πλειότερον τὸ ἴδῃς, τόσα πλειότερα
θέλγητρα θά εὔρῃς ἐν αὐτῷ, ἐάν εἶναι γόνιμον. Παρατί-
ρησον μετὰ προσοχῆς τὰ έξωτερικά συμπτώματα τῶν γει-
τόνων· εἶναι λαμπρά ἐντός τῶν εὐφόρων χωρῶν. Ἐκλεξον
οὐρανὸν εἰρηνικὸν και ὀλίγον ταρασσόμενον ὑπὸ τρικυ-
μιῶν· ἡ δὲ γῆ πρέπει νά εἶναι άγαθῆ και νά περιέχῃ ἐν
ἑαυτῇ ὅλας τὰς άναγκαίας ιδιότητες. Ὅσον τὸ δυνατὸν
ἄς εἶναι ἡ ἔπαυλις εἰς τοὺς πρόποδας ὄρους προσβλέπουσα
ἠδέως πρὸς τὴν μεσημβρίαν· μὴ παρίδῃς τὸ ὑγιεινὸν τῆς
θέσεως, τὴν άφθονίαν τοῦ ὕδατος και τὴν σημασίαν τοῦ
πέριξ ἔργατικοῦ πληθυσμοῦ. Ἔστω πλησίον πολυανθρώ-
που πόλεως ἐπὶ τῶν ὀχθῶν θαλάσσης ἢ πλευστοῦ και περι-
φῆμου ποταμοῦ.

Τὸ ὑποψήφιον διὰ τὴν άγοράν σου κτῆμα πρέπει νά εἶναι
ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἀλλάσσουσι σπανιώτερον κυρίους,
τὸ ὁποῖα πωλοῦνται μετὰ λύπης και περιέχουσι οἰκήματα
προσῆκοντα. Πρέπει νά ζητῆ τις προκάτοχον μεγάλης
γεωργικῆς ἱκανότητος. Κατὰ τὰς ἐπὶ τοῦ κτήματος ἐπι-
σκέψεις σου πρόσεχε εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ληνῶν και τῶν
οἰνοδοχείων· ἐάν εἶναι εἰς μικρὸν ἀριθμὸν, δύνασαι νά συμ-
περάνῃς και περὶ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ κτήματος. Καί
ὁμως σημαντικώτερα εἶναι ἡ κανονικὴ διαρρύθμισις τῶν
γεωργικῶν ἐφοδίων. Ἀπόρριψον ἐπίσης και τὴν κτωχείαν
και τὴν πολυτέλειαν ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν γεωργικῶν σκευῶν.
Ἐνθυμοῦ ὅτι άγρὸς ἐπὶ ὑπερβολικαῖς δαπάναις καθιστάμε-
σος λίαν παραγωγικὸς, εἶναι, ὅπως ὁ ἄσωτος ἄνθρωπος,
καταστρεπτικὸς. — Ἐάν μὲ ἔρωτήσης ποῖον εἶναι τὸ καλ-
λίτερον άγροτικὸν κτῆμα, θά σοὶ ἀπαντήσω ὅτι ἐπὶ καλῶς

τοποθετημένης ἐξ 100 πλῆθρων (1) γῆς, ἡ άμπελοργία
εἶναι μᾶλλον προσοδοφόρος, ἐάν ὑπάρχωσιν οἱ λοιποὶ ὄροι
τῆς τοιαύτης καλλιερρείας· ἀκολουθεῖ ἡ κηπουρικῆ, κατὰ
τρίτον λόγον ὁ ἰτεῶν (salictum) (2), κατὰ δ' ὁ ἔλαιῶν, κατὰ
ε' οἱ λειμῶνες, κατὰ ς' τὰ σιτηρά, κατὰ ζ' τὰ μικρά δάση,
κατὰ ἠ' τὰ δενδροκομεῖα και κατὰ θ' οἱ βαλιανιδῶνες.

Τὸ πρῶτον καθῆκον τοῦ ἰδιοκτήτου, ὅταν φθάσῃ εἰς τὴν
ἔπαυλιν αὐτοῦ, εἶναι νά προσκυνῆσῃ τοὺς ἑφεστεῖους θεοὺς
τῆς οἰκογενείας του, αὐθιμερὸν δὲ, ἐάν ἔχῃ διαθέσιμον
χρόνον, ἄλλως τὴν αὔριον, περιέρχεται τὰ διάφορα μέρη
τοῦ κτήματός του. Μετὰ τὴν ἀκριβῆ δὲ ἐξέτασιν τῆς κατα-
στάσεως τῆς καλλιερρείας, τῶν συντελεσθέντων ἔργων και
τῶν ἔτι ἐκκρεμῶν, προσκαλεῖ τὴν ἔπαύριον τὸν ἐπιστάτην
και τὸν ἔρωτᾷ περὶ τε τῶν ὄσων ἔπραξε και τῶν ὄσα τῷ
ὑπολείπονται, ἐάν ἕκαστον ἔργον ἐγένετο ἐγκαιρῶς και
ἂν εἶναι δυνατὸν νά ἀποπερατωθῶσι τὰ ἡμιτελῆ, πληρο-
φορεῖται δὲ περὶ τῆς ποσότητος τῶν διαφόρων τοῦ κτή-
ματος εἰσοδημάτων, οἴνου, σίτου κλπ. Μετὰ τὰς εἰδικὰς
ταύτας πληροφορίας ὑπολογίζει τὰ ἔργα και τὰς ἡμέρας.
Ἐάν ἡ ἔργασία τῷ φαίνεται ἀνεπαρκῆς, ὁ ἐπιστάτης προ-
σπαθεῖ νά δικαιολογηθῆ προτείνων τὰς ἀσθενείας τῶν δού-
λων, τὰς ἀποδράσεις αὐτῶν, τὴν ὀριμύτητα τῆς ἀτμο-
σφαιρας, τὰς δημοσίας άγγαρίας. Μετὰ τὴν ἀπαρίθμησιν
ὄλων τούτων τῶν ἐναντιοτήτων και τῶν ὁμοίων αὐταῖς ἐπι-
θεώρησον τὸν λίσμὸν ἐνώπιον τοῦ ἐπιστάτου.

Ἐάν ὁ καιρὸς ὑπῆρξε βροχερὸς, ἐρεῦνησον πόσαι ἡμέ-
ραι ἦσαν τοιαῦται ἀπαρίθμησον τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα κατ' αὐ-
τὰς ἠδύναντο νά ἐκτελεσθῶσι, καθαρισμὸς και πίσωσις τῶν

(1) Ἐκαστον Ῥωμαϊκὸν πλῆθρον ἰσοδυναμεῖ πρὸς 210 πύδας
κατὰ μήκος και 120 πύδας κατὰ πλάτος. Το Ἐλληνικὸν πλῆθρον
ἦτο 100 ποδῶν καθ' ἑκατέραν τῶν πλευρῶν.

(2) Salix εἶδος θαμνωδῶν ἰτεῶν, οἰσῶν, χρησίμων εἰς καλα-
θοποιᾶν (πιθανῶς λόγου=λυγαρίας). Ὡς φαίνεται μεγάλη ἐντεῦ-
θεν εἰσοδήματα ἐν τῇ άρχαίᾳ βιωτικῇ ἀπετελοῦντο.

οινοδοχείων, αερισμός τῶν σιταποθηκῶν, συνάθροισις τῶν λιπασμάτων, διόρθωσις τῶν παλαιῶν σχοινίων καὶ κατασκευὴ νέων· οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐπαύλεως ἔπρεπε νὰ ἐπιδιορθώσωσι τὰ καλύματα καὶ τὰς ἐνδυμασίας αὐτῶν. Κατὰ τὰς ἐορτὰς ἔπρεπε νὰ ἀνοιχθῶσιν αἱ παλαιαὶ τάφροι, νὰ λιθοστρωθῇ ἡ δημοσία ὁδὸς, νὰ κοπῶσιν αἱ βάρτοι, νὰ σκαφθῇ ὁ κῆπος, νὰ καθαριθῶσιν οἱ λειμῶνες, νὰ πλεχθῶσιν οἱ φραγμοὶ, νὰ ἐκβληθῶσιν αἱ ἀκανθαί, νὰ ἐκκοκισθῶσιν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ, τέλος γενικὴ καθαριότης. Ἐὰν οἱ δοῦλοι ἦσαν ἀσθενεῖς, δὲν ἔπρεπε νὰ δαπανηθῇ τοσαύτη τροφή. Ἐν γένει ἀπαιτεῖται πολλὴ ἡσυχία πνεύματος κατὰ τὴν διερεύνησιν ταύτην, κατόπιν τῆς ὁποίας δίδονται αἱ διαταγαὶ πρὸς περαίωσιν τῶν ὑπολειπομένων ἔργων καὶ καταστρώνεται ὁ λίσμος τοῦ ταμείου τῆς ἐπαύλεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ καρπῶν, σίτων, οἴνων, ἐλαίων καὶ χορτονομῆς· τί ἐπωλήθη, τί ἐπληρώθη, τί ὀφείλεται, τί πρέπει νὰ πωληθῇ. . . Κατόπιν προσδιορίζει ὁ κύριος τὰ πρὸς μίσθωσιν ἔργα, τὰ κατ' ἀποκοπὴν καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐπαύλεως ἐκτελεσθησόμενα. . . .

Ἐκ τῆς πρώτης νεότητος τοῦ ὀδιοκτῆτος πρέπει νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς τὴν φυτεῖαν τοῦ κτήματος αὐτοῦ· ἄς σκεφθῇ ὁμως ἐπὶ πολὺν χρόνον πρὶν ἢ οἰκοδομήσῃ. Διὰ τὴν φυτεῖαν ἀπαιτεῖται οὐχὶ ἡ σκέψις ἀλλ' ἡ ἐνέργεια. Μετὰ τὴν φύτευσιν δὲ τοῦ κτήματος σου δύνασαι κατὰ τὸ 36^ο ἔτος τῆς ἡλικίας σου νὰ ἀποβλέψῃς καὶ εἰς οἰκοδομὰς ἐν αὐτῷ. Οἰκοδόμησον εἰς τοιοῦτον τρόπον ὥστε ἡ ἐπαυλις νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰς οἰκοδομὰς καὶ αἱ οἰκοδομαὶ πρὸς τὴν ἐπαυλιν (1)

(1) Παρὰ Ῥωμαίους ἡ ἀγροτικὴ ἐπαυλις διηρεῖτο εἰς τρία μέρη 1) *villa urbana*, ἐν ᾗ κατοῦκει ὁ ὀδιοκτῆτης, 2) *villa rustica*, ἐν ᾗ κατοῦκει ὁ ἐπιστάτης ἢ ἐνοικιαστὴς μετὰ τῶν ὑπηρετῶν του, ὑπάρχον οἱ σταῦλοι, οἱ ὄρνιθῶνες, τὰ γεωργικὰ ἔργαλεῖα καὶ 3) *villa fructuaria*, ἐν ᾗ ὑπάρχον αἱ ἀποθήκαι τῶν καρπῶν, τὰ ἐλαιοτριβεῖα κτλ.

Ἐν γένει ὁ Κάτων ἐν τῇ γεωργικῇ οἰκονομίᾳ τοῦ ἀποβλέπει μᾶλλον εἰς τὴν πρακτικὴν ἢ εἰς τὴν θεωρίαν, πραγματευόμενος ἐν 162 κεφαλαίοις ποικιλώτατα τῶ ὄντι θέματα: δεξιότης τῶν γαιῶν, ἀριθμὸς καὶ διακρίσεις ἐργατῶν καὶ ἐργαλείων, σιτοσπορά, οἴνοποια, δεινδροκωμεία, ἐλαιοποια, φυτοκομία, κτηνοτροφία, θεραπευτικὴ (1) κλπ. Ἐκαστος ἐννοεῖ ποῖαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τόσον εὐρείας τῶν γεωργικῶν ἔργων ἀναλύσεως ἔχει ἢ ἐν τῷ ἐπιστάτῃ λειτουργοῦσα ψυχὴ τοῦ ὀδιοκτῆτου. Κατὰ τοῦτο ὁ Κάτων ἔχει πλῆρες συνταγολόγιον.

Ἄλλῃ (λέγει) ἡ διαγωγή τοῦ ἐπιστάτου πρέπει νὰ εἶναι μεμελετημένη· σεβόμενος οὗτος τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἄλλου καθιστᾷ σεβαστὸν καὶ τὸ ἴδιον. Πρέπει νὰ καταπραύνη τὰς μεταξὺ τῶν ὑπηρετῶν του ἐριδας καὶ νὰ τιμωρῇ αὐτοὺς ἀναλόγως πρὸς τὸ ἀδίκημά των. Ἀφ' ἐτέρου πρέπει νὰ προσέχη εἰς τὴν καλὴν συντήρησιν των, καὶ εἰς τὴν ἀποτροπὴν των ἀπὸ κακοποιίας καὶ κλοπᾶς. Τὸ κακὸν θὰπραχθῇ μᾶλλον διὰ τῆς ἀνοχῆς του, τὴν ὁποῖαν ὁ κύριος δὲν θέλει ἀφήσῃ ἀτιμώρητον. Ἐστω πάντοτε ὁ ἐπιστάτης παρὼν καὶ ἐγ-

(1) Μεταξὺ τῶν διαφορῶν παραγγελμάτων αὐτῆς ἀναγινώσκωμεν τὴν ἐξῆς διὰ τὴν ἐξάρθρωσιν συνταγὴν (κεφ. 160): «Λάβε κάλαμον χλωρᾶν, μήκους 4—5 ποδῶν, διάσχισον αὐτὴν εἰς τὸ μέσον, δύο δὲ ἄνθρωποι δὲ ἄς κρατῶσι αὐτὴν περὶ τὸν μηρόν σου. Ἀρχισον νὰ ἄδῃς, *in alio. s. f. motas vaeta, daries dardaries asiataries dissunapiter*, καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν θεραπείαν ταύτην μέχρις οὗ τὰ δύο τῆς καλάμου τεμάχια ἐνωθῶσι· κίνει συγχρόνως ἐν σίδηρον ἐπ' αὐτῶν. Ὄταν τὰ δύο τεμάχια ἐνωθῶσι, θραύσον αὐτὰ παντοιοτρόπως καὶ κατασκύασον διὰ τῶν συντριμμάτων τούτων ἐπίδεσον, τὸν ὁποῖον θέτεις ἐπὶ τοῦ συντετριμμένου μέλους τοῦ σώματος, ὅπερ οὕτω θεραπεύεται. Ἐν τούτοις μὴ λησμονεῖς τὴν καθ' ἑκάστην ἐπανάληψιν τῆς ἀνωτέρω ἐπιπέδῃς ἢ τῆς ἐπομένης, *huat hanat huat ista pista sista, domiabo damnaustra*, ἀκόμη δὲ καὶ τῆς ἐξῆς *huat haut haut ista sis tar sis ardannabon dunnaustra*.» Ὑποθέτω ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς ἐξοχικὴ χειρουργικὴ δὲν ἔχει ἀνάγκην τῶν ἀλλογλωσσῶν τούτων ἐπιπέδων.

κρατής οὐχὶ δὲ ζητητῆς δείπνων ἀλλοτρίων. Πρέπει νὰ κρατῆ τοὺς ὑπηρέτας εἰς ἀδιάκοπον προσοχὴν καὶ νὰ ἐκτελῆ τὰς διαταγὰς τοῦ κυρίου, μὴ νομίζων ὅτι εἶναι ἐπιτηδειότερος τούτου. Ἄς ἔχη σχέσεις μετὰ δύο ἢ τριῶν ξένων ἐπαύλεων διὰ νὰ λαμβάνη παρ' αὐτῶν ἐπὶ ἀμοιβαίότητι τὰ χρειώδη· ἄλλαι σχέσεις δὲν τῷ εἶναι ἀναγκαῖαι. Ἄς ποιῆ συνεχῶς τοὺς λ]σμούς του μετὰ τοῦ ἰδιοκτῆτου. Δὲν πρέπει νὰ κρατῆ παρὰ τὰ συμπεφωνημένα τοὺς παρ' αὐτῷ ἐργαζομένους. Ἄς ἀπομακρύνῃ τοὺς παρασίτους, οὐδὲ νὰ συμβουλευῆται χρησιμολόγον, οἰνοσοκόπον, μάντιν, ἢ χαλδαῖον. Μὴ ἔστω φειδωλὸς εἰς τὴν σποράν· κακὴ τοιαύτη οἰκονομία. Ἄς ἐπισκοπῆ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ διάφορα ἔργα. . . . Πρέπει νὰ ἐγείρηται ἐκ τοῦ ὕπνου πρῶτος καὶ νὰ κατακλίνηται ἔσχατος. . . . Ὅλα τὰ ἔργα πρέπει νὰ ἐκτελῶνται εἰς τὸν καιρὸν των, διότι ἐν τῇ γεωργίᾳ ὅλα συνδέονται τοιοῦτοτρόπως, ὥστε τοῦ ἐνὸς ἀναβληθέντος καὶ τὰ λοιπὰ καθυστεροῦσι.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ.

Ὁ ὅρος οὗτος εἶναι ἀληθὴς μὲν ὡς πρὸς τὴν ἐν γένει αὐτοτέλειαν τῆς οἰκονομικῆς τῶν ἐθνῶν ζωῆς, ψευδὴς δὲ καθόσον ἀναλύεται εἰς τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐξωτερικῆς συναλλαγῆς. Ἐάν π. χ. πρόκειται περὶ ἔθνους, τὸ ὅποιον κινεῖ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ μηχανὴν δι' ἐξωτερικῶν δανείων, ὅσω τὰ δάνεια ταῦτα ἐξογκοῦνται τόσω ἡ οἰκονομικὴ του ἀνεξαρτησία σμικρύνεται. Εἰς πρώτην χρηματικὴν στενοχωρίαν τῆς Τουρκίας οἱ ἐξωτερικοὶ δανεισταὶ αὐτῆς τρέπονται πρὸς ἰδέας ἥκιστα συμβιβαζομένας πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν ἅμα δὲ καὶ ἀσφάλειαν τοῦ ὀφειλέτου. Νὰ ὑποθέσῃ ὅμως τις ὅτι εἶναι δυνατὸν εἰς ἔθνος νὰ ὑψώσῃ περὶ τὰ ὅρια του Σι-

νικὸν τεῖχος καὶ νὰ εἴπῃ πρὸς τοὺς γείτονας «ἀπαγορεύεται ἢ διάβασις αὐτοῦ», εἶναι εὐτοπία τὴν ὁποίαν μόνῃ ἢ ἀγριότης ἐπιτρέπει. Καὶ ὅμως τοιοῦτο μέτρον θὰ ἦτο ἡ ἐνσάρκωσις τῆς ἰδέας περὶ οἰκονομικῆς τῶν ἐθνῶν ἀνεξαρτησίας εἰς τὸ στάδιον τῆς συναλλαγῆς.

Μεταξὺ τῶν ἐθνῶν ὅπως καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἡ συναλλαγή εἶναι κυριώτατος χαρακτήρ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἄφου ἡ φύσις αὕτη εἶναι κατὰ μέρος ἀτελής, προσπαθεῖ συλληθῆναι νὰ τελειωθῇ διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς δυνάμεων καὶ μέσων. Καὶ δὲν ἐργάζεται οὕτω λαὸς τις ἢ ἀνθρωπος δι' ἑαυτὸν, εἰμὴ πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς θείας ταύτης ἐν τῇ ὅλῃ ἀνθρωπογενείᾳ ἁρμονίας. Ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐχρησίμευσεν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν κατάπτωσιν τῶν προστατευτικῶν θεωριῶν καὶ θέλει χρησιμεύσει ἀκόμη κατὰ τῆς ἀναφαινομένης ἐντὸς τινῶν ἐθνῶν τάσεως εἰς ἀναγέννησιν των. Οἱ γαιοκτῆται τῆς Ἀγγλίας ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀφελθῇ τὸ σιτεμπόριον ἐλεύθερον, προέβαλλον καὶ αὐτοὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ τόπου διὰ τῆς ἐν αὐτῷ ἀναπτύξεως τῆς σιτοπαραγωγῆς. Ἐπρεπε νὰ τρώγῃ ὁ λαὸς τὸν ἄρτον του ἀκριβώτερον, ἵνα καλλιεργῶσιν οἱ ἰδιοκτῆται τῆς γῆς ἐπικερδέστερον. Ἴδου ὅμως τί ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς ὁ William Fox. Εἶναι λόγοι ἐνώπιον τῶν ὁποίων καταπίπτει ἡ περὶ οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας σημαία τῶν προστατευτικῶν καὶ ἀποκαλύπτονται τὰ ὑπὸ τὴν φενάκην.

— Νὰ εἶναι τις ἀνεξάρτητος ἰδοὺ τὸ ἀγαπητὸν θέμα τῆς γαιοκρατικῆς ἀριστοκρατίας. Ἀλλὰ τις εἶναι ὁ μέγας ἐκείνος κύριος, ὁ δικηγόρος οὗτος τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ὁ ἐχθρὸς οὗτος πάσης ἐξωτερικῆς ἐξαρτήσεως; Ἄς ἐξετάσωμεν τὴν ζωὴν του.

Ἴδου μάγειρος Γάλλος, ὅστις ἐτοιμάζει τὸ γεῦμα διὰ τὸν κύριον καὶ θαλαμηπόλος Ἑλβετὸς, ὅστις καλεῖ τὸν κύριον εἰς τὸ δείπνον. Ἡ Κυρία, ἣτις δέχεται τὴν χεῖρα τοῦ κυρίου τούτου, ἀστράπτει ἀπὸ μαργαριτῶν, οἱ ὅποιοι δὲν εὐρίσκονται ἐντὸς τῶν Ἀγγλικῶν ὀστράκων καὶ τὸ πτερὸν, ὅπερ κυματίζει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς, δὲν ἀπετέλεσε

ποτέ μέρος τῆς οὐράς Ἰνδικῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ὄρνιθος. Ἐὰ κρέατα τῆς τραπέζης αὐτοῦ ἔρχονται ἐκ Βελγίου, οἱ οἴνοι του ἐκ τοῦ Ρήνου ἢ τοῦ Ροδανοῦ. Ἀναπαύει τὴν ὄρασίν του ἐπὶ ἀνθῶν ἐρχομένων ἐκ τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς καὶ τέρπει τὴν ὄσφρησιν του διὰ τοῦ καπνοῦ φύλλων τὰ ὅποια τῷ πέμπει ἡ βόρειος Ἀμερικῆ. Ὁ ἀγαπητὸς ἵππος του εἶναι καταγωγῆς Ἀραβικῆς καὶ ὁ κύων του ἐκ τοῦ γένους τῶν ἐν Ἀγίῳ Βερνάρδῳ. Ἡ πινακοθήκη του εἶναι πλουσία ἐκ Φλαμανδικῶν εἰκόνων καὶ Ἑλληνικῶν ἀγαλμάτων. Θέλει νὰ διασκεδάσῃ; Σπεύδει εἰς τὸ θέατρον ἐν τῷ ὁποίῳ αἰοδοὶ Ἰταλοὶ, μουσικὴ Γερμανικὴ καὶ χορευταὶ Γάλλοι.

Ἄλλ' ὁ κύριος οὗτος προβιβάζεται εἰς τὸ δικαστικὰ ἀξιώματα, ἢ τήβενος ἥτις στολίζει τοὺς ὤμους του οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἐπεφάνη ἐπὶ τῆς ράχους κτήνους Ἀγγλικοῦ. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα του εἶναι διαποικίλημα ἐξωτερικῶν συνεισφορῶν. Ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ποίησις του ἔρχονται ἐξ Ἑλλάδος καὶ Ρώμης, ἡ γεωμετρία του ἐξ Ἀλεξανδρείας, ἡ ἀριθμητικὴ του ἐξ Ἀραβίας, καὶ ἡ θρησκεία του ἐκ Παλαιστίνης. Ἀπὸ τῆς κοιτίδος του ἐπίεξε τοὺς ἀναφουομένους ὀδόντας αὐτοῦ ἐπὶ κοραλίου τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, καὶ ὅταν ἀποθάνῃ, τὸ μάρμαρον τῆς Καράρας θὰ σκεπάσῃ τὸν τάφον του. Καὶ ὅμως ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος, ὅστις λέγει: Πρέπει νὰ ἤμεθα ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τὸν ξένον!

ΧΡΟΝΙΚΑ.

Ἡ πολιτικὴ διεύθυνσις τῶν ἰδεῶν τοῦ ἔθνους περικαλύπτεται πάντοτε ὑπὸ μυστηρίου, ἐφ' οὗ συντρέθονται οἱ ἀγῶνες τῶν ἀτόμων.

— Ἐν τῷ μεταξὺ εὐρίσκει καιρὸν τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα νὰ προβάλῃ τὴν σοβαρὰν φυσιογνωμίαν του, δι' ὅτους ἔχουσι ὀφθαλμοὺς νὰ βλέπωσι καὶ μνήμη νὰ ἐνθυμῶνται, ὅτι ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἀνοίγονται οἱ βαθύτεροι κοινωνικοὶ κρηνοί.

— Ἐστὼ τούτο τῆς ἐπιστήμης φανὴ ἐν μέσῳ τῶν κραυγῶν τῶν ἐν τῇ πολιτικῇ παλαίστρᾳ νικῶντων καὶ νικωμένων.

Ἐν Ἀθήναις, 2 Ὀκτωβρίου 1875.